

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 23

FÖRSTA KAMMAREN

1963

17 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 17 maj

Sid.

Krigssjukvårdsutbildning av läkare	3
Utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m. ..	12
Igångsättningstillstånd för byggnadsarbete	20
Överflyttande till kyrkofonden av pastoratens kostnader för skogs- biträden	29
Om utvidgning av statens järnvägars rabatter för folkpensionärer	34
Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverk- samhet	36

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 17 maj

Andra lagutskottets utlåtande nr 52, ang. grunder för krigssjuk- vårdsutbildning av läkare, m. m.	3
— nr 53, ang. ändring i arbetarskyddslagen, m. m.	12
— nr 54, ang. behörighet att utöva tandläkaryrket m. m.	20
— nr 55, om viss översyn av lagen om vapenfria värnpliktiga samt om behandlingen av samvetsömna värnpliktiga	20
— nr 56, om makes samtycke till utträde ur den allmänna till- läggspensionsförsäkring	20
Tredje lagutskottets utlåtande nr 24, ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete	20
— nr 25, ang. vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.	29
— nr 27, ang. gravrätt m. m.	34

	Sid.
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 24, om utredning rörande den oförtjänta markvärdestegringens problem	34
— nr 25, om vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga	34
— nr 26, om utvidgning av statens järnvägars rabatter för folkpensionärer, m. m.	34
— nr 27, om utvidgning av statens järnvägars reserabatter för studerande	36
— nr 28, om rabatter för studerande, militärer och folkpensionärer vid resor på statens järnvägars busslinjer	36
— nr 29, om främjande av konsumtionen av alkoholfria drycker ..	36
— nr 30, om åtgärder mot markvärdestegring m. m.	36
Statsutskottets utlåtande nr 101, ang. allmän beredskapsstat (allmänna frågor)	36
— nr 102, ang. allmän beredskapsstat (justitiedepartementet) ..	36
— nr 103, ang. allmän beredskapsstat (försvarsdepartementet) ..	36
— nr 104, ang. allmän beredskapsstat (socialdepartementet)	36
— nr 105, ang. allmän beredskapsstat (kommunikationsdepartementet)	36
— nr 106, ang. allmän beredskapsstat (finansdepartementet) ..	36
— nr 107, ang. allmän beredskapsstat (ecklesiastikdepartementet)	36
— nr 108, ang. allmän beredskapsstat (handelsdepartementet) ..	36
— nr 109, ang. allmän beredskapsstat (inrikesdepartementet) ..	36
— nr 110, ang. anslag till socionomutbildning	36
— nr 111, ang. anslag till allmänna barnbidrag och ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag	46
Bevillningsutskottets betänkande nr 39, ang. ändring i tulltaxeförordningen, m. m.	46
Första lagutskottets utlåtande nr 28, ang. ändring i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m.	46

Fredagen den 17 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för krigssjukvårdsutbildning av läkare och lag om ändring i lagen den 27 november 1953 (nr 688) om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 8 mars 1963 dagtecknad proposition, nr 106, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels godkänna i propositionen angivna grunder för krigssjukvårdsutbildning av läkare,

dels jämlikt 87 § regeringsformen antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 27 november 1953 (nr 688) om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag).

I propositionen hade framlagts principförslag rörande den utbildning, som avsåge att göra läkare skickade att tjänstgöra i krigsbefattningar inom den militära och civila krigssjukvården.

Den nuvarande värnpliktsutbildningen om 540 dagar hade föreslagits omlagd och förkortad. Utbildningen skulle omfatta soldat- och befälsutbildning under cirka 185 dagar, vilken skulle fördelas på två sommaromgångar — grundläggande befälsskola och sjukvårdsbefäls-

skola — i början av de medicinska studierna och en vinteromgång mot slutet av studietiden, fackutbildning under cirka 45 dagar, vilken skulle fullgöras i en omgång — läkarfackskola — mot slutet av studietiden, samt facktjänstgöring under cirka 190 dagar, vilken skulle fördelas på omgångar under återstående värnpliktstid. Den i medicine licentiatstudierna ingående kirurgiassistenttjänstgöringen om 90 dagar hade föreslagits icke vidare skola räknas som värnpliktstjänstgöring, och den sammanlagda tjänstgöringstiden för värnpliktiga läkare skulle icke överstiga 420 dagar.

Samtliga läkare, som avsåges skola tjänstgöra inom den civila krigssjukvården, hade föreslagits skola genomgå särskild utbildning omfattande grundkurs om cirka två veckor samt efter- och vidareutbildning under cirka 45 dagar. De värnpliktiga läkare, som icke erfordrades för krigsbefattningar i den militära krigsorganisationen, hade föreslagits skola genomgå begränsad utbildning inom krigsmakten och under resterande värnpliktstid fullgöra — utöver grundkurs samt efter- och vidareutbildning — försvarsmedicinsk assistenttjänstgöring vid civila myndigheter, institutioner, sjukhus och laboratorier.

Den civila krigssjukvårdsutbildningen, som för närvarande avsåges skola ledas centralt av medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd, hade föreslagits skola vara obligatorisk; författningsmässig grund härför skulle skapas genom att bestämmelser om utbildningsplikt i fred för läkare hade föreslagits införda i krigssjukvårdslagen.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft de i anledning av densamma väckta, likalydande motionerna nr 689 i första kammaren av herr *Kaijser* och nr 843 i and-

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare

ra kammaren av fru *Sjövall m. fl.* I motionerna hade hemställts, att riksdagen, med avslag å propositionen, måtte

1) anhålla om ett nytt förslag om krigssjukvårdsutbildning för läkare av innebörd som angåves i motionerna, byggt på nuvarande kurs i krigsmedicin i studieplanen för medicine licentiatexamen och helt inpassat inom universitetsutbildningens ram, samt

2) uttala, att den i propositionen förordade omläggningen av läkarnas värnpliktsjänstgöring icke borde innebära längre sammanlagd tjänstgöringstid än 394 dagar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 689 och II: 843, såvitt däri yrkats avslag å det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i krigssjukvårdslagen, måtte antaga det nämnda lagförslaget;

B. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 689 och II: 843, såvitt däri yrkats avslag å propositionen i övrigt, måtte godkänna de i propositionen angivna grunderna för krigssjukvårdsutbildning av läkare.

Reservation hade avgivits, vid utskottets hemställan under B, av herr *Kaijer*, fru *Gärda Svenson*, fröken *Nordström*, herrar *Edström*, *Anderson* i Sundsvall och *Rimmerfors* samt fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 689 och II: 843 i denna del samt med förklaring att de i propositionen angivna grunderna för krigssjukvårdsutbildning av läkare icke kunnat av riksdagen oförändrade godkännas, måtte godkänna de angivna grunderna med den ändringen, att de värnpliktiga läkarnas utbildningstid skulle utgöra 394 dagar.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Inom civil sjukvård är utvecklingen för närvarande såväl organisatoriskt som tekniskt betydande.

Den kända bristen inom snart sagt samtliga personalkategorier gör att all personals arbetsuppgifter oavlåtet måste överses — arbetstiden måste minutiöst utnyttjas. Ändå saknas personal för många viktiga uppgifter. Detta gäller inte minst läkarna. Under sådana förhållanden måste man bli högst förbluffad över hur litet sådana rationaliseringssynpunkter trängt igenom i det militära tänkandet då det gäller militär sjukvård och vilket slöseri med arbetskraft som där under förebärande av utbildning fortfarande existerar.

En läkare i civil sjukvård har ju fullt arbete från morgon till kväll. Under inkallelse till militärläkartjänst är den effektiva arbetstiden ofta någon timme om dagen, i övrigt mest, kanske inte rent dröneri, men i varje fall synnerligen ineffektiv sysselsättning. Jag vet det av egen erfarenhet från tidigare år, och jag kan vittna om att mina anhöriga och elever har sagt att samma förhållande fortfarande existerar. Man kan helt enkelt inte lita på militär organisation i detta avseende, då det gäller att spara på personal och att hundraprocentigt effektivt utnyttja personalens arbetstid.

Påståendet att läkarnas värnpliktsjänstgöring icke skulle kunna inrymmas under den normala utbildningstiden 394 dagar för att bli fullt effektiv måste därför betraktas med den största skepsis. Vid närmare analys visar det sig att denna misstro är helt berättigad.

I läkarutredningens förslag till värnpliktsutbildning för dessa läkare ingår tjänstgöring vid fredsförband under 60 dagar. En sådan tjänstgöring utöver 30 dagar torde, såsom departementschefen och flertalet remissinstanser anger, sakna allt utbildningsvärde. Om tjänstgöringen vid fredsförband minskas till 30 dagar, torde det vara möjligt att inom ramen för den av läkarutredningen föreslagna utbildningen i 394 dagar bereda utrymme för vinterutbildning. Behovet av vinterutbildning för värnpliktiga läkare bör tillgodoses; den saken är klar. Å ena sidan bör alltså de militära myndigheternas önskemål angående utbildningens innehållsmässiga omfattning be-

aktas, men å andra sidan bör alla möjligheter att ytterligare förkorta värnplikstjänstgöringen tillvaratas, om så är praktiskt möjligt. Man måste här göra en avvägning mellan det civila samhällets behov av läkare och totalförsvarets krav på tillfredsställande beredskapsutbildning för dessa läkare och söka finna den bästa lösningen. Vi skall här komma ihåg, att det är inte mindre än 140 läkare om året som enligt propositionen får gentemot övriga värnpliktiga en ytterligare värnplikstjänstgöring på i det närmaste en månad. Det motsvarar 12 å 14 läkare året om fråndragna den civila sjukvården på grund av denna förlängda tjänstgöring.

Därtill kommer en annan sak. Enligt propositionen får vi också en civil krigssjukvårdsutbildning, vilken verkar vara nödvändig och rationell. Den kommer också att beröva den civila sjukvården ytterligare ett betydande antal läkare. Resultatet blir att den civila sjukvården, som redan nu har så ont om läkare, kommer att ytterligare berövas sådana.

Det säges här, att värnpliktsutbildningen för läkare skulle väsentligt förkortas. Det är fel. Den blir obetydligt förkortad. Den nuvarande tiden på 540 dagar, inrymmer 90 dagars assistenttjänstgöring i kirurgi, som skall tas bort och inte längre inräknas i den militära tjänstgöringen.

Militärerna måste tvingas att mer rationellt utnyttja utbildningstiden; det är ofrånkomligt i dagens samhälle med brist på servicepersonal över huvud taget och på sjukvårdspersonal och läkare i synnerhet. Det är otillständigt att utan full motivering ta bort ett betydande antal läkare från den civila sjukvården, när vi vet, hur ont det är om sådana. Skall sjuka människor behöva ligga i sina sängar och dö på grund av otillräcklig rationalisering av den militära sjukvården?

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det kanske kan verka litet skumt att vi två representanter för den kår som det gäller här yrkar bifall

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare till en förkortning av läkarnas värnplikstjänstgöring. Nu är vi ju båda två långt över värnpliktsåldern. Däremot är vi båda två tilldelade den civila sjukvården i krig, och vår värnplikstjänstgöring ligger långt tillbaka i tiden, så att vi kan bli föremål för den utbildning för den civila sjukvården som här är bestämd och som vi vill vara med om båda två. Vi talar alltså inte för kårintresset, utan för intresset för den civila sjukvården i fred.

Denna proposition innehåller en hel del nya moment som är ganska intressanta, och jag tror att det kan vara angeläget att kammaren får höra litet om det. En av de principiellt sett viktiga sakerna är att värnpliktskontingenterna skall uppdelas i två kategorier, en som är avsedd att i händelse av krig eller krigsfara tjänstgöra inom den militära organisationen och en som är avsedd att tjänstgöra i den civila sjukvården. Uppslaget bygger i viss mån på en uppgift från överbefälhavaren, som påpekar att utbildningskontingenten av läkare för armén hänger samman med antalet studerande. Det har medfört att sedan flera år ett större antal läkare har utbildats för militära uppgifter än som har behövts för försvaret. Den utbildningen har naturligtvis inte varit betydelselös för deras verksamhet för civiltjänstgöring och civila uppgifter under krig, men det förefaller onekligen mera rationellt att mera direkt inrikta deras utbildning på denna verksamhet i krig.

Den organisation som föreslås torde vara ägnad att undanröja mycket av den kritik som från olika håll riktats mot läkarnas värnpliktsutbildning, säger departementschefen, och jag tror att han har rätt. Jag vill säga att jag inte helt delar den mycket kritiska syn på denna utbildning som herr Edström framförde, men en del av den kritiken har legat i de anmärkningar som riktats mot utbildningen och som departementschefen försöker avlägsna med denna nya anordning.

Det kan emellertid vara skäl att framhålla att många av propositionens förslag är att betrakta som principförslag,

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare

som kan erfordra överarbetning och vidare överväganden innan definitivt ställningstagande göres. Vissa ändringar kan sålunda komma att göras innan planerna sätts i verket. Delvis hänger detta samman med remissmyndigheternas uppfattning i olika hänseenden. Det är påfallande att de civila och militära myndigheterna i en hel del avseenden haft divergerande uppfattningar, framför allt i fråga om den rent militära utbildningens målsättning och längd. Delvis hänger det samman med att utbildningen för den civila krigssjukvården är alldeles ny och att man ännu inte har några erfarenheter av hur den bör läggas upp för att på bästa sätt kunna tjäna sitt syfte. Så t. ex. skall tidpunkten för uppdelningen i de båda kategorierna framdeles kunna upptas till förnyat övervägande. De militära myndigheterna anser att den militära grundutbildningen bör vara längre för dem som skall tjänstgöra i den civila krigssjukvården än vad de civila myndigheterna anser.

Som nämnt är det så att alla läkare som skall tjänstgöra i den civila krigssjukvården skall genomgå en grundkurs och en repetitionskurs om sammanlagt högst 60 dagar. Denna utbildning är särskilt viktig för de läkare som inte har genomgått den år 1958 upprättade kursen i krigsmedicin och vilkas värnpliktstjänstgöring ligger långt tillbaka i tiden. Det anses vara 2 700 läkare som skulle behöva den utbildningen. Nödvändigheten att ta hänsyn till den civila sjukvårdens behov kan nödvändiggöra en förkortning av grundutbildningen åtminstone för de läkare som har en viss erfarenhet på området. De värnpliktiga läkare som tilldelats den civila krigssjukvården skall fullgöra en försvarsmedicinsk assistenttjänstgöring inom vissa områden, som i princip kan anses vara av betydelse för deras fortsatta tjänstgöring inom den civila krigssjukvården. Denna tjänstgöring anses tills vidare i relativt generös utsträckning kunna användas till tjänstgöring i bristområden, där provinsialläkar- eller sjukhusläkartjänster varit svåra att besätta. Så sker ju också i själva verket redan nu, i det

en del av värnpliktstjänstgöringen nu kan i viss begränsad omfattning utföras genom tjänstgöring i provinsialläkardistrikt som varit svåra att besätta.

Man vet alltför litet om hur denna försvarsmedicinska assistenttjänstgöring kommer att utfalla. Den innesluter i sig problem av många olika slag, och jag tror att departementschefen gör en riktig bedömning, när han säger att den till en början bör bedrivas försöksvis.

I ett motionspar har framförts vissa yrkanden om ändringar i propositionens förslag. Ett yrkande innebär att den grundkurs som föreslås ingå i utbildningen för alla i den civila krigssjukvården ingående läkare skulle anslutas till den krigsmedicinska kurs som redan ingår i den universitetsanslutna läkarutbildningen. Den kursen skulle byggas ut i stället för att man skulle göra en ny grundkurs. Yrkandet bygger på ett förslag som framlagts av medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd. Det skulle emellertid medföra så många ändringar i departementschefens uttalanden i propositionen, att motionärerna bedömt det nödvändigt att i så fall få en helt ny proposition. I och för sig har väl de i motionen framlagda förslagen vissa fördelar — åtminstone uppger man att erfarenheterna från krigsmedicinska kursen talar för att de skulle ha fördelar — men då det faktiskt är av värde att de ändrade principer som propositionen innebär snabbt kan genomföras och då motionsyrkandet skulle kunna tydas så att de läkare, som avslutat sin utbildning före år 1958 och sålunda inte fått den militärmedicinska utbildning vilken då infördes, inte skulle kunna få denna grundkurs, har vi inte vidhållit vårt yrkande. Det vore emellertid mycket väl möjligt att ändå anordna sådana särskilda kurser för de äldre läkarna och anordna grundkurser för de nya läkarna i anslutning till den krigsmedicinska kurs, som ingår i universitetsutbildningen. Det är emellertid många ting, som skall ses över i detta sammanhang, bl. a. just samordningen med den krigsmedicinska kursen i universitetsutbildningen. Vid denna översyn är det

kanske möjligt att man inte alldeles tappar bort det förslag, som avgetts av medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd och som tillstyrkes i motionen.

Det andra motionsyrkandet har vi vidhållit i reservationen. Herr Edström talade om det tidigare. Yrkandet gäller att läkarna i likhet med alla andra specialuttagna värnpliktiga skulle ha en utbildning av 394 dagar. När vi yrkat härpå har vi följt utredningens förslag. Vi har trott att man skulle kunna göra denna rationalisering genom att förkorta fredstjänstgöringen vid truppförbanden. I denna tjänstgöring skall inte bara de till den militära sjukvården hänvisade utan också de som i framtiden skall tjänstgöra i den civila krigssjukvården delta. Vi tror att man utan vidare skulle kunna förkorta förbandstjänstgöringen till 30 dagar.

Det har sagts att förbandssjukvården skulle rasa ihop, om tjänstgöringen förkortades. Jag vill emellertid konstatera, att antalet värnpliktiga medicine studerande har ökat i hög grad. Antalet har från 1954 till 1962 stigit med mer än 50 procent. De militärmedicinska uppgifterna har nog inte ökat i motsvarande omfattning, åtminstone inte vad beträffar truppförbandssjukvården. Med hänsyn till denna ökning av antalet medicine studerande borde det enligt min mening vara möjligt att reducera förbandstjänstgöringen. Antalet värnpliktiga medicine studerande kommer dessutom att öka ytterligare till följd av den ökade läkarutbildning, som riksdagen har beslutat.

Jag vill således konstatera, att det väsentliga syftet med motionens och reservationens yrkanden är att skaffa fler läkare till den civila sjukvården. Målsättningen för den militära utbildningen skulle kunna bibehållas oförändrad. Förkortningen av förbandstjänstgöringen skulle kunna möjliggöras av det ökade antalet medicine studerande, som gör att varje årskontingent av värnpliktiga medicine studerande kommer att öka.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag kan inte instämma i och inte heller vederlägga herr Edströms uttalande om de militära myndigheternas ofta irrationella möjligheter att omhändera en utbildning, som enligt herr Edström ligger vid sidan av den rent militära. Det är möjligt att herr Edströms uttalande är riktigt, men jag har ingen erfarenhet för att kunna bedöma om det stämmer. Däremot anser jag nog, att herr Edström trycker litet för hårt på nödvändigheten av att man får ta hänsyn till de civila uppgifter, som vederbörande får lämna åsido under den tid värnpliktstjänstgöringen fullgöres, oavsett om det gäller den första utbildningen eller sedermera inträffande beredskapsövningar. Skulle dessa synpunkter läggas på frågan om utbildningstidens längd, borde de inte begränsas enbart till de medicine studerandena utan fick väl tillämpas på alla, som har en sådan funktion inom samhället att det kan ifrågasättas var de skulle kunna göra den värdefullaste arbetsinsatsen. Det är ingen som är undantagen från den vanliga, militära utbildningsplikten. Alla har skyldighet att undergå sin värnpliktsutbildning. De som från början är predestinerade till en specialutbildning får en kortare militärutbildning, och deras fortsatta tjänstgöring inriktas i stället på den specialtjänst de skall fullgöra i fortsättningen.

Herr Edström har antagligen inte rätt, när han gör gällande att förslaget inte innebär någon förkortning av tjänstgöringstiden. Om jag förstått propositionen rätt, uppgår den nuvarande utbildningstiden till 540 dagar. I den ingår emellertid 90 dagars krigskirurgiassistenttjänstgöring, som i fortsättningen skall undantagas och i stället ingå i den läkarutbildning som meddelas vid läroanstalterna. Det återstår således 450 dagar. Förslaget i propositionen innebär 420 dagars utbildning. Det måste följaktligen bli fråga om en förkortning med 30 dagar.

Herr Kaijser anser att man bör kunna begränsa utbildningen enligt läkarutredningens förslag till 394 dagar. Det skul-

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare

le kunna ske genom att man minskade förbandstjänstgöringen från 60 till 30 dagar. Detta sammanfaller emellertid inte med vad utredningen föreslagit, samstämmigheten gäller enbart dagantalet. Utredningen har nämligen utgått från att den rent militära utbildningen skulle minska till 160 dagar men förbandstjänstgöringen behållas vid 60 dagar.

De militära myndigheterna har menat att 160 dagar är för litet. Arméchefen och överbefälhavaren har yrkat på en total tjänstgöring av 450 dagar. Förmodligen skulle utökningen användas utslutande för den militära utbildningen. Departementschefen har accepterat en utökning av den militära utbildningstiden till 185 dagar i stället för 160 dagar — alltså en ökning med 25 dagar. Dessa 25 dagar vill reservanterna ta igen genom att minska förbandstjänstgöringen, under framhållande av att det i denna tjänstgöring inte ingår mer än 30 dagar som har utbildningsvärde — de andra 30 dagarna är ett slags tjänsteplikt som fullgöres för att förbanden skall få sitt behov av läkare tillgodosett. Det är möjligt att det ligger till på det sättet, eftersom departementschefen anslutit sig till uttalandet att 30 dagar är tillräckligt ur ren utbildningssynpunkt. Men han säger också att 1962 års utredning har till uppgift att syssla med dessa frågor, och han hoppas att komma fram till en lösning som gör det möjligt att begränsa förbandstjänstgöringen till de 30 dagar som har utbildningsvärde. Eftersom reservanterna har accepterat den rent militära utbildningstidens ökning från 160 till 185 dagar, anser jag att de bör nöja sig med föreliggande förslag och emotse en ytterligare förkortning av utbildningstiden till 394 dagar då 1962 års utredning kommit med förslag till lösning av frågan om läkarnas tjänstgöring vid förbanden.

Jag har inte, herr talman, tillräcklig erfarenhet av de militära utbildningsfrågorna och inte heller någon erfarenhet av vad som i verkligheten behövs på det ena eller andra området, men jag tycker att läkarna som specialister i och för sig inte kan annat än av mycket starka skäl

framställa erinran mot att utbildningstiden fastställes till 420 dagar, eftersom den största delen av denna tjänstgöringstid fullgöres under den tid då de håller på att utbildas och en mindre del sedan de blivit utbildade läkare. Jag tycker inte att man utan vidare kan ta fasta på ens vad så erfarna läkare som herr Edström och herr Kaijser har anfört om de kvalifikationer som bör finnas hos läkare som skall fullgöra krigstjänstgöring, eftersom de samtidigt sagt att den militära sjukvården och krigssjukvården även på det civila området har en annan karaktär än den civila. Såvitt jag kan erinra mig har herr Kaijser vid utskottsbehandlingen medgivit, att en särskild utbildning på dessa områden är nödvändig.

Herr talman! Med dessa ord hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! När utskottets ärade talesman här säger att det inte bara är läkarna som vid fullgörandet av militärtjänstgöring måste lämna åt sidan sina uppgifter i den civila verksamheten, är detta fullkomligt riktigt. Vi har inte heller i reservationen begärt att läkarna skall få någon förkortning av den militära utbildningstiden utan tvärtom ansett att de bör ha lika långa utbildningstid som andra, alltså 394 dagar. Vi har inte på något sätt propulerat på att de skall ha något slags fördelaktigare ställning än andra, men vi har ansett att deras arbetsuppgifter är minst lika betydelsefulla som de uppgifter som utföres av andra som i sådana här fall måste lämna den civila verksamheten åt sidan.

Det som här är kärnpunkten är frågan om det verkligen är möjligt att få denna militära utbildning inrymd inom den ordinarie tid som här står till buds, 394 dagar. Vi, som dels har tidigare praktiska erfarenheter på detta område och dels erfarenheter av hur den civila sjukvårdsutbildningen fungerar, har den uppfattningen att här finns så många praktiska kombinationsmöjligheter och möjligheter att samordna utbildningen

med praktisk verksamhet, att detta borde vara möjligt. Varför kan inte dessa läkare samtidigt som de får en viss fackutbildning tjänstgöra som läkare? Varför inte ta en av deras åtta timmars effektiva arbetsdag till sådan utbildning i större utsträckning än för närvarande är fallet? Jag menar att man borde mer effektivt utnyttja den tid som står till buds. Så måste vi göra i den civila verksamheten, och det skulle säkerligen — ehuru naturligtvis med vissa svårigheter — kunna gå även på det militära området.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja till herr förste vice talmannen säga, att vissa av de läkare, som nu har dels kirurgassistenttjänstgöringen, som i framtiden kommer att ingå i den normala universitetsutbildningen, och dels kan tjänstgöra upp till 60 dagar i civil sjukvård inom bristdistrikt, kommer att ha 390 dagars värnpliktsutbildning. För dem innebär förslaget inte någon förkortning av den rent militära utbildningen.

Jag ville också gärna påpeka att jag anser, att den militära utbildningen för dessa doktorer är betydelsefull. Jag har en gång i världen skrivit en liten uppsats om den saken, där jag påpekade betydelsen av att läkarna, för att rätt kunna fullgöra sina uppgifter och få sina intressen tillgodosedda i den militära sjukvården vid krig och i beredskapslägen, även måste känna till de rent militära förhållandena, så att de kan inge respekt på det området.

Jag vill också påpeka att jag tror att den uppställda målsättningen är fullt riktig, men jag tror, liksom herr Edström, att rationaliseringar i utbildningen och kombination av förbandstjänstgöringen med mera intensiv utbildning skall kunna leda till målet inom den tidsram vi har tänkt oss.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Efter förste vice talmannen Strands anförande hade jag natur-

ligtvis kunnat avstå från att yttra mig, men jag vill gärna säga ett par ord till herr Edström, vilken försökte ge sken av att utskottets förslag innebär om inte en försämring så i varje fall ingen förbättring för den civila sjukvården. Det är naturligtvis fråga om en avsevärd förbättring. Dels minskas den militära tjänstgöringstiden för läkarna och dels — vilket är högst väsentligt — så delas värnpliktskontingenten upp på så sätt, att de som inte behövs inom det militära försvaret skall överföras till den civila sjukvården och genomgå en särskild utbildning för det ändamålet. Det är en stor nyhet, vilken också har mottagits — så långt jag förstår — med gillande av alla instanser.

Reservanterna föreslår att den värnpliktiga utbildningstiden skall minskas med ytterligare 30 dagar utöver vad jag har föreslagit. De motiverar detta närmast med att det inte är nödvändigt att utnyttja de värnpliktiga läkarna i förbandssjukvården, i varje fall inte mer än 30 dagar mot de 60 dagar som jag har föreslagit. På den punkten måste jag opponera mig. Herr Edström sade att bristen på läkare är så stor, att dessa 30 dagar utöver reservanternas förslag innebär att patienterna får ligga och dö i sina sängar. Skall då inte också de värnpliktiga ha rätt att få vård? Skall de ligga och dö i sina sängar utan tillgång till läkare? Det är ju det striden gäller.

Hade det funnits fast anställda läkare inom det militära försvaret i tillräcklig omfattning — vilket jag hoppas att vi får och varom det som sagt pågår en utredning — kommer kanske denna fråga i ett annat läge. Detta har jag också nämnt i propositionen. Fortfarande tvingas vi emellertid inte bara att utbilda läkare utan också att använda dem ett par månader, för tjänstgöring i sjukvårdsförbanden för att där ha hand om de värnpliktiga. Detta är ett dilemma för oss. Jag medger att utbildningstiden inte behöver vara den av mig föreslagna, och det har jag också sagt, men med hänsyn till den brist på läkare vi har tvingas vi faktiskt att utnyttja dessa lä-

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare

kare ute vid förbanden under en kortare tidsperiod.

Jag vill också påpeka att läkarna är i en gynnad situation som värnpliktiga i förhållande till andra. En studentbeväring har 450 dagars militärtjänstgöring, varav den mesta tiden ofta i en följd. Vi tar ut dem till underofficersutbildning, vilket gör att de får offra ett år. Det behöver inte läkarna göra. Deras utbildning anpassas under en följd av år så, att sommaruppehållet användes för att fullgöra denna tjänstgöring. Deras utbildning till läkare har alltså samordnats med deras värnpliktstjänstgöring. De behöver därigenom inte avbryta sina studier, vilket alla övriga studentbeväringar måste göra.

Antag att det uppstod brist inom en grupp, arkitekter, sjukvårdare, eller ingenjörer, och vi då skulle förkorta deras värnpliktsutbildning! Det är någonting omöjligt. Nu föreslås en minskning av motsvarande utbildningstid för läkare, och jag tycker det är otacksamt av läkarrepresentanterna i denna kammare att vilja gå ännu längre med denna minskning. Jag betraktar inte herr Kaijser som högerman i dag, när han kommer med ett sådant förslag med den stora läkarbristen som motivering.

Jag skall ta upp en annan sak, som herr Edström inte alls tar någon hänsyn till i sina resonemang. Han säger att det slösas med tid o. s. v. Dessa värnpliktiga läkare skall bli bataljonsläkare i krigsförband. Som sådana skall de föra befäl över en liten grupp människor, som de är ansvariga för. De måste få befälsutbildning, ty de blir ansvariga inte bara för själva sjukvården som sådan, utan också för att förbanden kan förflytta sig och röra sig fritt o. s. v. Jag utgår därför ifrån, att efterhand som vi bättre kan ordna med fast anställda läkare inom förbandssjukvården och därigenom minska de värnpliktiga läkarnas tjänstgöring där, måste nog deras tjänstgöringstid stå oförändrad för att, som värnpliktsutredningen har sagt, också kunna ge dem en ordentlig befälsutbildning. En månad ytterligare kan inte ha så stor betydelse.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Efter vad statsrådet här anfört skulle jag vilja komma med ett par små erinringar. Jag sade, att vi måste se till, att patienterna inte behöver ligga och dö i sina sängar på grund av att de inte får några läkare i den civila sjukvården. Då säger herr statsrådet, att vi också måste se till, att inte de värnpliktiga behöver ligga och dö. Det är riktigt, men inom det militära utnyttjas de värnpliktiga läkarna till sjukvård ofta endast cirka tre kvarts timme om dagen. Ibland blir det mer, men sällan blir det de åtta timmar, som läkarna får arbeta i det civila. Så länge detta gäller tror jag inte det är någon risk att inte hinna med erforderlig sjukvård på det militära området, även om antalet värnpliktiga läkare skulle bli något mindre, särskilt inte om man jämför med hur överanstängda läkarna i det civila oftast är.

Herr statsrådet framhöll vidare, att läkarna är en särskilt gynnad kategori, eftersom de får sin tjänstgöring under sommaruppehållet. Men det finns inte längre några sommaruppehåll under den medicinska utbildningen annat än under allra första tiden. På sjukhusen arbetar de medicine studerandena nu året runt, och det är lika betydelsefullt att vara borta på sommaren som på vintern; man försinkas lika mycket av det ena som av det andra.

Gentemot statsrådets påstående att reservationen inte skulle innebära en avsevärd förbättring av den civila sjukvården vill jag erinra om att det här gäller inte bara antalet värnpliktiga läkare, 140 om året, som tas bort från den civila sjukvården under en månad. Det gäller även alla dessa andra, som skall genomgå den civila krigssjukvårdsutbildningen, och det är omkring 2 700. Även det en ny sak. Visserligen kan inte alla dessa omedelbart genomgå utbildningen, men även vid en fördelning under några år framåt betyder det åtskilliga läkare per månad, som av den anledningen måste vara borta från den civila sjukvården.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag vill gärna vitsorda att jag anser att läkarna har en gynnsam situation i värnpliktsutbildningen. Det kan jag inte bestrida. De har också en gynnsam situation i krig. Jag har faktiskt deltagit i några krig, och jag har knappast sett en fiende. Jag har inte heller varit utsatt för skottlossning mer än en gång — när jag låg och sov i en sovagn. Visst har läkarna en gynnsam situation.

Men när vi tror, att de skulle kunna klara sig med den kortare förbandstjänstgöringen, stöder jag mig bland annat på de siffror som står i utredningen. År 1954 var årskontingenten 223 värnpliktiga, 1963 är den 363 och 1966 skall den bli 380. Det innebär en avsevärd ökning av det antal som skall fullgöra denna förbandstjänstgöring. Det är ju meningen att också de som skall tilldelas den civila sjukvården i krig skall göra en viss förbandstjänstgöring, vilket är nödvändigt för att den skall kunna skötas.

Jag hoppas, liksom försvarsministern, att utredningen om den militära sjukvården skall kunna ge en lösning som tillfredsställer de olika önskemålen bättre än dagens situation. Jag vill också erinra försvarsministern om att jag i mitt första inlägg sade, att jag trodde försvarsministern hade rätt när han i propositionen uttalade, att han hoppades att de flesta anmärkningar, som riktats mot utbildningen, skulle komma bort genom denna förändring.

Jag vill sluta med att säga, att inspirationen till vårt ställningstagande i denna fråga snarast har kommit från sådana, som varit anknutna till de myndigheter, som har ansvaret för den civila sjukvården såväl i fred som i krig.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Bara ett par ord till herr Edström. Även om man inte behöver använda en värnpliktig läkare mer än en halv timme om dagen, vet herr Edström vad denna haltvimme om dagen betyder. Man kan inte vara utan en läkare helt, även om han bara behövs en halv eller

Ang. krigssjukvårdsutbildning av läkare en hel timme för att de sjuka värnpliktiga skall få tillfälle att visa upp sig, remitteras o. s. v. Detta vet herr Edström.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill erinra om att den värnpliktige läkaren aldrig tjänstgör ensam på ett förband. Han har alltid en ordinarie militärläkare, en regementsläkare eller bataljonsläkare, vid sin sida.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Edström begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 52 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;
Nej — 57.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr TALMANNEN yttrade:

Genom anslag har meddelats att ympning mot smittkoppor skulle äga rum här i riksdagshuset. Ympningen har nu påbörjats i andra kammarens balkongrum, kön är lång.

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 53, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 mars 1963 dagtecknad proposition, nr 126, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:tt föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) samt

2) lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslag).

I propositionen hade föreslagits, att arbetarskyddslagen, vars tillämpningsområde hittills varit begränsat i huvudsak till rörelse, skulle bliva i princip tillämplig på all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Vissa undantag föreskrevs dock. Bland annat skulle, enligt 3 §

förslaget till ändring i arbetarskyddslagen, undantag göras för arbete i arbetsgivarens hushåll och för den egentliga militärtjänsten.

Vidare hade föreslagits befogenhet för arbetarskyddsstyrelsen att utfärda föreskrift om s. k. typgodkännande av maskiner, redskap o. dyl. till förhindrande av att farliga sådana anordningar toges i bruk.

Propositionen innehöll också förslag till en ny skogsförläggningsslag med höjda standardkrav i fråga om skogsförläggningarna.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 742 i första kammaren av herr *Mårtensson* och nr 902 i andra kammaren av fru *Skantz m. fl.*,

2) de likalydande motionerna nr 743 i första kammaren av herr *Petersson, Per*, och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, samt nr 900 i andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* ävensom

3) motionen nr 901 i andra kammaren av fröken *Sandell*.

I motionerna I: 742 och II: 902 hade yrkats, att i arbetarskyddslagen skulle införas en sådan bestämmelse att arbetstagare, som sysselsattes med distributionsarbete, tillgodosåges samma skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete hos varumottagare som övriga arbetstagare med stöd av arbetarskyddslagstiftningen komme i åtnjutande av.

I motionerna I: 743 och II: 900 hade hemställts att riksdagen vid behandling av proposition nr 126 måtte besluta att i skogsförläggningsslagen intaga en bestämmelse om undantag från lagstiftningens tillämpning för arbete, som utfördes uteslutande av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet bedrevs på arbetsgivarens tillhörig mark eller eljest för hans egen räkning, enligt vad som föreslagits av arbetarskyddsstyrelsen samt i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

I motionen II:901 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta, att även det husliga arbetsområdet skulle föras in under arbetarskyddslagen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen med avslag å motionerna II:901 måtte bifalla förevarande proposition, nr 126, såvitt gällde förslaget till ändring i 3 § arbetarskyddslagen;

B. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, såvitt gällde övriga förslag till ändring i arbetarskyddslagen;

C. att riksdagen med avslag å motionerna I:743 och II:900 måtte bifalla förevarande proposition, såvitt gällde förslaget till skogsförläggningsslag;

D. att riksdagen i anledning av motionerna I:742 och II:902 i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört beträffande dessa motioner;

E. att sistnämnda båda motioner, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under D. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

F. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört om behovet av ändring i 60 § arbetarskyddslagen.

Utskottet hade i sitt yttrande över motionerna I:742 och II:902 ansett det lämpligt, att frågan om de särskilda problemen, som ur arbetarskyddssynpunkt gällde beträffande arbetstagare, som sysselsattes med distributionsarbete, bleve föremål för utredning genom Kungl. Maj:ts försorg.

Reservation hade anförts, vid utskottets hemställan under A, av fru *Hamrin-Thorell*, fröken *Nordström*, herr *Dahlberg* och fröken *Sandell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II:901 måtte med avslag å fö-

revarande proposition, nr 126, såvitt gällde förslaget till ändring i 3 § arbetarskyddslagen, för sin del antaga paragrafen i den lydelse, reservationen visade, vilket förslag avsåg, att det husliga arbetsområdet skulle införas under arbetarskyddslagens tillämpningsområde.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Vid andra lagutskottets utlåtande nr 53 är fogad en reservation. Genom den nu föreslagna ändringen får den nya arbetarskyddslagen en vidare omfattning än nu gällande lag. Vissa områden är dock alltfjämt undantagna, bl. a. husligt arbete.

Reservanterna anser att den motive-ring, som andra lagutskottet anför för sin uppfattning att husligt arbete alltfjämt bör undantas, inte är hållbar. Utskottet säger bl. a. att det skulle medföra vissa svårigheter att kontrollera arbetarskyddet inom hemmen och på det husliga området. Vägledande för ställningstagandet bör här vara, förklarar utskottet, att privatlivet bör vara skyddat mot insyn. En inspektion av det husliga arbetet behöves väl dock inte nödvändigtvis stå i strid med privatlivets helgd. En inspektion kan ju göras vid en sådan tidpunkt att vederbörande i förväg vet om att inspektion kommer att företas. Det sker ju i hemmen många besök i andra angelägenheter, utan att man därför behöves komma i konflikt med privatlivet. Det förekommer kontroll från hälsovårdsmyndigheternas sida, vissa mätare skall avläsas etc. Ingen har velat göra gällande att de besöken i hemmet stör privatlivet och att det därför inte bör vara någon insyn av detta slag i hemmen.

I Norge och Finland har man i arbetarskyddslagen inget undantag för husligt arbete. Då vi ju nu eftersträvar en samnordisk lagstiftning på olika områden, vore det önskvärt att den svenska arbetarskyddslagen finge en sådan utformning att det blev likformiga bestämmelser på detta område i de nordiska länderna. Vi har ju som bekant en nordisk arbetsmarknad. Framför allt från

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

Finland kommer en hel del arbetskraft som tar anställning i vårt land just på det husliga området. Dessa människor har ett skydd i sitt hemland, men när de kommer till Sverige förlorar de detta skydd. Jag tror att den nya lagen i Sverige mycket väl skulle kunna utformas på så sätt som reservanterna föreslagit, så att man inte gör något undantag för husligt arbete.

Socialstyrelsen har också sagt att det föreligger ett klart behov av att förstärka skyddet framför allt för minderåriga hembiträden. Inom denna kår finns det många som tar sådan anställning därför att de för sin yrkesutbildning måste ha praktik viss tid i husligt arbete. Det gäller bl. a. sådana som vill ägna sig åt hemsysterverksamhet men också sådana ungdomar som vill ha huslig utbildning över huvud taget. De måste som regel ha arbetat viss tid på det husliga området. Det är därför enligt min uppfattning hög tid att vi nu får en arbetarskyddslag som utformas på sådant sätt att den inkluderar även husligt anställda. Genom arbetarskyddslagets nya utformning vidgas den till att omfatta även verksamhet på det militära och kommunala området. Jag anser det önskvärt att riksdagen i dag fattar ett sådant beslut att även de husligt anställda i vårt land får det skydd som övriga arbetstagare här i landet har.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid andra lagutskottets utlåtande nr 53 fogade reservationen.

Herr **PETERSSON, PER**, (h):

Herr talman! I andra lagutskottets utlåtande nr 53 behandlar utskottet även bestämmelserna om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m., den s. k. skogsförläggninglagen. Föreliggande enhälliga utskottsutlåtande om lagförslaget innebär att andra lagutskottet tillstyrker väsentligt höjda standardkrav i fråga om skogsförläggningar. Enligt arbetarskyddsstyrelsens utredning medför den nya lagen att för skogsförläggningar kommer att finnas längre gående och mer detaljerade föreskrifter än

dem som hälsovårdsnämnden föreskriver om permanenta bostäder.

För egen del vill jag framhålla att jag anser det ligga i både skogsägarnas och skogsarbetarnas intresse att arbetsförhållandena i skogen är goda och i görigaste mån överensstämmer med förhållandena på den övriga arbetsmarknaden. Detta gäller ju naturligtvis också i fråga om förläggningarna. När jag granskar föreliggande lag med särskild tanke på det norrländska bondeskogsbruket ger det orsak till följande reflexioner.

I arbetarskyddsstyrelsens förslag till ny lag fanns en paragraf — 3 § — som undantog skogsarbete som utföres utslutande av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet bedrivs på arbetsgivarens tillhörig mark eller eljest för hans räkning. Skälet för införandet av denna paragraf angavs bl. a. vara att man därmed skulle få en viss samstämmighet med 3 § i arbetarskyddslagen.

Då ifrågavarande paragraf sänkades i propositionen motionerade jag och några medmotionärer — motionerna I: 743 och II: 900 — om att detta stadgande skulle intagas i lagen. Av utskottets utlåtande framgår att utskottet är medvetet om att bondeskogsbruket kan få betydande problem genom den nya lagen vid en strikt tillämpning. På grund av svårigheterna att formulera den omstridda paragrafen på sådant sätt att det ej ger utrymme för missbruk hänvisar utskottet i stället till att tillsynsmyndigheten, skogsyrkesinspektionen, hittills undvikit att företaga inspektion och lämna anvisningar rörande sådana skogsförläggningar som användes utslutande av arbetsgivaren och hans familj. Utskottet anser sig kunna förutsätta, att inspektionen även i framtiden tillämpar lagen med försiktighet, och hänvisar till att avsaknaden av motsvarande stadgande i nuvarande lag inte medfört nämnvärda olägenheter. Med detta utskottets uttalande om tillämpningen av lagen är jag nöjd.

I sin skrivning angående i motionen framfört önskemål om skäligen övergångstid för anpassning till de nya standard-

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

kraven synes mig utskottet anse att § 6 i den föreslagna lagen ger arbetarskyddsstyrelsen rättighet att meddela dispens i förekommande fall. Utskottet säger också att fall torde förekomma, där krav på en viss anpassningstid måste anses skäligen. Med stöd av detta uttalande anser jag mig kunna uttrycka den förhoppningen, att den i och för sig önskvärda förbättringen av förläggingsstandarden skall kunna genomföras i ekonomiskt rimlig förbättringstakt inom bondeskogsbruket och inom områden med låga rotvärden.

Herr talman! Då utskottets skrivning synes mig ge orsak att tro, att lagens tillsynsmyndighet — arbetarskyddsstyrelsen — kan beakta bondeskogsbrukets problem vid en strikt tillämpning av lagen, och då utskottet i sin skrivning uttalar sig för att inspektionen även i framtiden tillämpar lagen med försiktighet, har jag inget yrkande.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med herr Dahlberg, eftersom det han sade om hembiträden och arbetarskyddslagen var just vad vi reservanter har tagit fasta på, men jag vill ändå tillägga några ord.

Att det finns vissa problem förknippade med tillsynen av lagens efterlevnad skall inte förnekas. Men när utskottet med instämmande i vad arbetarskyddsstyrelsen anfört säger »att en dylik inspektion framstår som en föga eftersträvanvärd sysselsättning», vill jag inte vara med längre. Vilken inspektion är till alla delar eftersträvanvärd för den som inspekterar? Och vilken inspektion kan inte inrymma rådgivning och följaktligen få en konstruktiv karaktär? En inspektion innebär inte bara att man kommer med kritik, utan också att man ger stimulans och praktiska råd. Om arbetarskyddslagen utvidgas till att omfatta även hembiträdena, kommer det att vara till fromma inte bara för de anställda, utan också för husmödrarna och övriga familjemedlemmar.

Uttrycket »hemmets lugna vrå», som

man hör i så många sammanhang, stämmer dåligt med verkligheten. Det inträffar nämligen anmärkningsvärt många olyckor i hemmen.

De husmödrar som åren 1955—1958 tecknat frivillig yrkesskadeförsäkring för sig och sina husligt anställda drabbades själva till 0,6 procent av olycksfall, de anställda hade mycket större olycksfallsfrekvens: hela 3 procent. Allt hänför sig naturligtvis inte till olycksfall som kunnat undvikas genom en inspektion av hemmets maskiner, stegar, olämpliga golvbeläggningar eller halkmattor, för att nämnda några vanliga riskmoment. En statistik som Folksam gjorde för några år sedan över husmodersolyckor visar emellertid att av 900 undersökta olyckor var 105 betingade av fall från stegar och stolar, 36 av halkning på rutschande eller slitna mattor, och 163 olyckor inträffade vid tvätt och mangling. Av 185 fall i trappor var säkert en del betingade av dålig belysning i källar- och vindstrappor, och en och annan bland de 194 som halkade på golv skulle med stor sannolikhet ha kunnat undgå det om inte det varit fel på golvbeläggningen.

Folksam skildrar i sin redogörelse för de 900 fallen, att det är många hem som inte är utrustade med egen stege utan tar andra möjligheter till hjälp. Det har hänt, säger Folksam, att man för att nå högt befintliga skåp eller för att sätta upp gardiner ställt en stol på bordet och dessutom lagt böcker på stolen. I många fall har det också enligt samma försäkringsbolag inträffat olycksfall med bestående invaliditet som följd.

En engelsk utredning från 1956, som grundar sig på en åttamånadersstatistik, utvisar att frekvensen av hemolycksfall är hela 2 1/2 gånger större än frekvensen av andra yrkesskador och att hemolycksfallen — vilket förvånar mig — orsakar hela 90 procent större förlust av arbetsdagar. Av de 45 olycksfall med dödlig utgång, som genomsnittligt inträffade varje dag under undersökningsperioden, skedde inte mindre än 17 i hemmen.

Det är givet att man genom att ut-

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

sträcka arbetarskyddslagen till att omfatta i husligt arbete anställda inte när andra hem än dem som har betald arbetskraft anställd och att man bara kan komma åt sådana olycksfall som en inspektion kan förutse. Längre kan man inte nå, men det vore vackert så. Med tanke på att de anställda råkar ut för olycksfall fem gånger oftare än husmödrarna — 3 procent respektive 0,6 procent — synes det mig högst angeläget att man först och främst söker pressa ned antalet olycksfall bland de anställda; och det är ju dem frågan i dag gäller.

Det synes mig som om inspektion och i förekommande fall även personlig rådgivning skulle vara ett utmärkt komplement till det arbete som nu utföres av försäkringsbolagen och av konsumentinstitutet som just nu har satt in en stor drive. Eller man kanske skulle säga tvärtom: att försäkringsbolagens och konsumentinstitutets åtgärder borde vara ett komplement till rejäla statliga åtgärder. När vi önskar sådana åtgärder, förutsätter vi helt naturligt också att staten kommer att åtaga sig en offentlig propaganda för säkerheten i hemmen. Vi får ju inte glömma att den ökade mekaniseringen och användandet av syntetiska medel med bl. a. stor lättantändlighet innebär starkt ökade risker.

Herr Dahlberg nämnde att det är många som kommer och inspekterar i våra hem. Jag skulle kunna utöka listan med vad som hände mig i förrgår. — Värden och en byggnadsingenjör skulle se på min våning, och jag fick lämna mina nycklar till grannarna; ett par timmar senare kom sotarmästaren i femtonde distriktet och ville kontrollera hur det såg ut i min källare och på min vind; endera dagen kommer slutligen en man från Anticimex med en stark lykta och lyser i alla min lönnligaste vrår för att leta efter pälsänger. Så nog kan man säga att hemmen redan nu är utsatta för insyn!

Hembiträdeskåren kan inte hållas utanför en lagstiftning som gäller för alla andra svenska anställda. Förr eller senare måste hembiträdena få detta lagliga skydd, och eftersom jag tycker att

förr i detta fall är bättre än *senare*, ber jag att med detta tillägg till vad herr Dahlberg anfört få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Får jag först säga till herr Dahlberg att det inte är andra lagutskottets motivering som ligger till grund för avstyrkandet av motionens förslag att även det husliga arbetet skall föras in under arbetarskyddslagen; i stället är det arbetarskyddsstyrelsens eget förslag som innehåller motiven för att undanta det husliga arbetet. Styrelsen har den meningen att privatlivet bör vara skyddat mot insyn. Vidare säger styrelsen att tillsynen av lagens efterlevnad skulle stöta på åtskilliga svårigheter och för den inspekterande själv framstå som en föga eftersträvansvärd sysselsättning.

Förslaget har varit ute på remiss, och praktiskt taget alla instanser har anslutit sig till denna uppfattning. Undantaget är socialstyrelsen, som funnit att det i och för sig skulle vara motiverat att även det husliga arbetet fölle under arbetarskyddslagen, speciellt med hänsyn till de minderårigas arbete inom hemmen. Men socialstyrelsen framhåller alldeles särskilt, att några generella inspektioner i hemmen inte skulle förekomma; och i andra lagutskottet är vi så realistiska att vi tycker, att om man inte vill kontrollera att lagen tillämpas så skall man inte ha någon lag.

I och för sig eliminerar ju lagen inte olycksriskerna i hemmen. Den tar inte heller bort de olycksfall som fröken Nordström talade om. Det är helt naturligt att olycksfall inträffar även i hemmen genom att golven är hala, genom att man använder defekta stegar eller stiger på stolar och kanske tar en och annan dålig bok som extra underlag för att nå upp. Men inte är det väl någon som tror att sådana olycksrisker skulle försvinna i och med att det husliga arbetet fördes in under arbetarskyddslagen; och den som inspekterar skulle natur-

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

ligtvis inte heller höra efter huruvida man praktiserar farliga metoder vid uppsättning av gardiner, putsning av fönster eller vad det nu kan vara fråga om. Liksom hittills blir det antagligen helt beroende på husmodern eller kanske på hembiträdet självt om förhållandena i hemmet är sådana att olycksfall kan undvikas i den utsträckning det över huvud taget är möjligt genom iakttagande av normal försiktighet.

Man har sagt att också hemarbetet blir mer och mer mekaniserat och menat att detta i och för sig skulle kunna vara ett motiv för inspektion. Det är alldeles riktigt att diskmaskiner, tvättmaskiner, kylskåp, assistenter och elektrisk utrustning av annat slag blir allt vanligare, men alla dessa maskiner är ju kontrollerade i förväg och får inte säljas om de inte uppfyller arbetarskyddsstyrelsens krav på godtagbar beskaffenhet.

Därför kan jag inte dela den uppfattningen, herr talman, att man skulle vinna så mycket genom att föra in det husliga arbetet under arbetarskyddslagen, att fördelarna skulle uppväga de olägenheter som också måste följa. Jag för min del vill ju gärna ställa kravet att besiktningar skall äga rum på varje arbetsplats som faller under arbetarskyddslagen. Det behöver inte betyda regelbundna besök — den inspekterande finner kanske att förhållandena är så pass tillfredsställande att intervallerna mellan besöken kan göras ganska långa. Om man i ett hem nonchalerar allt som hör samman med god ordning skulle det naturligtvis däremot bli nödvändigt att inspektera betydligt oftare. Jag tycker dock inte att man kan föra in det husliga arbetet under arbetarskyddslagen men undanta hemmen från den inspektion som åligger myndigheterna.

För min del yrkar jag därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

När det gäller skogsförläggningarna ställde herr Per Petersson inte något särskilt yrkande. Han var väl i stort sett nöjd med vad utskottet skrivit. Jag har följaktligen ingenting annat att säga på den punkten än att jag är mycket glad över att samtliga som har yttrat sig över

de förslag, som har förelegat om en höjning av standarden på skogsförläggningarna, har varit så positivt inställda till denna fråga, att de flesta har funnit det ganska naturligt och inte heller alltför kostnadskrävande att uppfylla kraven, eftersom möjligheter nu har öppnats att bygga förläggningar, som kan flyttas från den ena platsen till den andra och följaktligen förläggningen på längre sikt inte behöver bli dyrare än den redan nu är. Det utesluter naturligtvis inte att det kan finnas förläggningar, som inte är i godtagbart skick men som kan vara nödvändiga under en kortare övergångstid. Utskottet har utgått från att inspektionsmyndigheten väl i sådana fall får lämna dispens när omständigheterna är sådana, att det är naturligt och även skäligt att sådan dispens lämnas.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Jag kanske uttryckte mig litet oklart när jag åberopade andra lagutskottet. Andra lagutskottet har stött sig på vad arbetarskyddsstyrelsen föreslagit, och det kan därför vara riktigt som utskottets ordförande säger, att jag uttryckt mig en smula oklart.

Arbetarskyddet över huvud taget har ju undergått en fortlöpande utveckling. Arbetarskyddslagen är en av de första skyddslagar som instiftades här i landet, redan år 1889, alltså för 74 år sedan, och fältet har sedan dess vidgats undan för undan.

När vi nu gör denna utvidgning av lagens räckvidd frågar man sig, hur länge de i huslig tjänst anställda skall behöva vänta. Det är väl en strävan att lagen skall vidgas, ty annars hade väl inte en proposition framlagts.

När det gäller efterlevnaden av lagen finns det ju på detta område en särskild myndighet, arbetarskyddsstyrelsen. Vi kan självfallet inte skapa ett nytt organ för efterlevnaden av arbetarskyddslagen, utan arbetarskyddsstyrelsen får väl utfärda nödvändiga föreskrifter och även anställa personal som skall ha att bevakas lagens efterlevnad. Det är inte meningen att skapa någon ny organisation.

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

När man nu skall vidga ramen för lagens omfattning måste emellertid personalen utökas. Här föreligger endast det argumentet att det är svårt att finna personal, ty inspektionen är inte eftersträvansvärd. Den saken får emellertid inte vara avgörande att vissa arbeten inte är åtråvärda. Att t. ex. driva in skatt är väl inte heller så populärt, men inte kan vi säga att vi skall sluta med att driva in skatt därför att det inte är populärt. Lagstiftarna får inte rygga tillbaka därför att sådana svårigheter föreligger. Jag tror att det är hög tid att man verkligen ser till att få så många grupper som möjligt under arbetarskyddet, så att de får det skydd som övriga anställda här i landet har.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Fröken **NORDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag tror att enbart införandet av arbetarskyddslagen och av rutinmässiga inspektioner — jag förutsätter att sådana fördenskull inte behöver äga rum varje år — kan göra att man mera beaktar olycksfallsriskerna i hemmen. Utskottets ordförande är pessimistisk i överkant, ty nog kan väl ändå en rådgivning ge ett positivt resultat. Vi får väl utgå från att det inte är illvilja som gör att man i hemmen inte tänker på dessa risker utan att det bara är rena oförståndet.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Det förekommer så ofta att vi använder uttryck som kan vara vilseledande, och man kan ofta få ett felaktigt intryck av vad som sägs. Fröken Nordström har nu t. ex. fått den uppfattningen att jag är pessimistisk. Är det inte så att jag är realistisk och fröken Nordström en smula blåögd, när hon tror att enbart tillkomsten av lagen skulle vara tillräcklig för att göra förhållandena bättre för i hemmen anställd arbetskraft?

Det finns nu en hembiträdeslag. Det

har konstaterats bl. a. under utskottsbehandlingen att man beträffande den inte har någon kontroll över om den efterlevs, eftersom tydligen hembiträdena själva inte gör någon anmälan därest någonting är otillfredsställande. I den goda arbetsmarknad, som för närvarande är rådande för hembiträdena, föredrar de att söka sig till en bättre arbetsplats, om förhållandena ur hembiträdets synpunkt är otillfredsställande på den arbetsplats där de arbetar.

Jag tror att det kommer att bli precis samma sak om vi inför det husliga arbetet under arbetarskyddslagen. Lagen kommer inte att få någon effekt eller i varje fall inte större effekt än hembiträdeslagen nu har, d. v. s. den får effekt endast om hembiträdena själva ser till att lagens krav är uppfyllda på arbetsplatsen och i fråga om de verktyg eller instrument som de använder i det husliga arbetet. Detta är den enda effekt man kan nå.

Allmänna arbetstidslagen gäller inte för det husliga arbetet därför att bestämmelserna inte befunnits tillämpliga. Arbetarskyddslagen innehåller många bestämmelser som över huvud taget inte har någon betydelse för det husliga arbetet. Vi har stiftat en särskild hembiträdeslag för att reglera arbetsförhållandena för hembiträdena. Är det någonting som brister i fråga om arbetarskyddet och tillsynen över maskiner och sådant som används i hemmen, kan man väl ta in bestämmelser om detta i hembiträdeslagen. Det skulle vara precis lika effektivt, fröken Nordström. Det har ju konstaterats att hembiträdeslagen är utan effekt såvida inte hembiträdena själva har något intresse av att se till att bestämmelserna uppfylls. Effekten blir precis lika liten eller lika stor om man för in bestämmelser om arbetarskydd som kan vara hänförliga till det husliga arbetet. Det beror på hembiträdena själva om lagen får någon effekt, vare sig det är den nuvarande hembiträdeslagen med dess begränsning som gäller eller det är en hembiträdeslag med särskilda bestämmelser rörande arbetarskydd.

Herr talman! Jag har inte funnit att

Ang. utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, m. m.

i debatten har framkommit några motiv som föranleder ändring av min uppfattning att det husliga arbetet bör stå utanför arbetarskyddslagens tillämpningsområde.

trädena inbegripas i arbetarskyddslagen. Här vill man i lagen försöka inrymma så många grupper som möjligt. Vi måste ha detta i tankarna när vi stiftar lagen.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Skillnaden mellan hembiträdeslagen och arbetarskyddslagen är ju att för hembiträdeslagen finns det ingen tillsynsmyndighet, vilket däremot är fallet med arbetarskyddslagen. Visst kan man ta in bestämmelser om arbetarskydd eller en hänvisning till arbetarskyddslagen i hembiträdeslagen, men jag kan fortfarande inte förstå varför det skall gälla särskilda bestämmelser för hembiträdena.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Det är väl så beträffande alla lagar, att väcker man inte åtal faller ingen dom. Detta vidlåder all lagstiftning här i landet.

När det gäller hembiträdeslagen vill jag säga att de hemanställda väl inte har så starka organisationer som övriga grupper. Det är vi väl alla medvetna om. Visste de anställda att de hade en lag som de kunde åberopa, innebure detta en fördel för dem. Som det nu är saknar de varje som helst möjlighet att påtala bristerna.

Man får hålla isär vad som är arbetstidslag och vad som är arbetarskyddslag. Hembiträdena har genom hembiträdeslagen fått reglerad fritid och arbetstid. Lagen kom ju till just i det syftet. Det finns inte samma tillsynsmyndighet för hembiträdena.

Organisationerna har vid förhandlingar möjlighet att diskutera arbetstiden. Därvid har de starka organisationerna övertaget. Vi har väl inte tidigare i svensk lagstiftning tagit hänsyn till olika gruppers fackliga styrka, utan vi har försökt utforma lagstiftningen så att så många som möjligt kan komma under lagen. Ingen grupp skall lämnas utanför. Det talas om sociala minoriteter som måste hjälpas. Då måste även hembi-

Herr förste vice talmannen **STRAND (s):**

Herr talman! Herr Dahlbeg måste ha missuppfattat hela saken om han tror att jag förmenar att lagen måste föranleda åtal för att den över huvud taget skall ha någon betydelse. En arbetsplats som faller under arbetarskyddslagen inspekteras av inspektionsmyndigheten, och det räcker i allmänhet med en tillsägelse om någonting är felaktigt. Sedan får arbetarna själva, var och en för sig om det är en liten arbetsplats, eller genom skyddsombudet om det är en större arbetsplats, alltså där det finns mer än fem anställda, se till att rättelse åstadkoms. Det är mera sällan som tillsynsmyndigheten måste tillgripa åtal för att vinna rättelse. Vad som fattas in fråga om det husliga arbetets inordnande under arbetarskyddslagen är förslag om en effektiv tillsyn och därtill tillräcklig aktivitet hos hembiträdena för att kräva rättelse beträffande sådant som brister.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten A av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt angående utskottets hemställan i övrigt.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten A framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Dahlberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi-

ven varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 53 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Dahlberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 17.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behörighet att utöva tandläkaryrket m. m.;

nr 55, i anledning av väckta motioner om viss översyn av lagen om vapenfria värnpliktiga samt om behandlingen av samvetsömna värnpliktiga; och

nr 56, i anledning av väckta motioner om makes samtycke till utträde ur den allmänna tilläggs pensionsförsäkringen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 mars 1963 dagtecknad proposition, nr 124, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete.

I propositionen hade föreslagits, att säsongutjämningen för byggnadsindustriens arbetskraft skulle övergå till att bli en angelägenhet för frivillig samverkan mellan byggarbetsmarknadens parter under aktiv medverkan från arbetsmarknadsmyndigheternas sida. En permanent fullmaktslag skulle dock finnas, som, därest de frivilliga åtgärderna visade sig icke kunna trygga säsongutjämningen, gäve Kungl. Maj:t möjlighet att förordna, att igångsättningstillstånd av arbetsmarknadsmyndighet skulle inhämtas, innan byggnadsarbete påbörjades. Det nya, på frivillig planering grundade systemet skulle genomföras successivt under en tvåårig övergångsperiod från och med den 1 juli 1963, då den nuvarande byggnadsregleringslagen upphörde att gälla.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

dels i första kammaren nr 721, av herrar *Adolfsson* och *Lager*, samt i andra kammaren nr 876, av herr *Nilsson* i Gävle m. fl.,

dels i första kammaren nr 725, av herr *Åkerlund*, och i andra kammaren nr 881, av herr *Edlund*, och

dels i första kammaren nr 726, av herr *Åkesson* och herr *Peterson*, *Eric Gustaf*, samt i andra kammaren nr 880, av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

I motionerna I: 721 och II: 876, som voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 124, måtte besluta giva 1, 2, 6 och 9 §§ i förslaget till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete i motionerna angiven lydelse, vilket förslag avsåg, att tillståndsgivningen i stället för att avvecklas borde decentraliseras till byggarbetsnämnderna.

I de likalydande motionerna I: 726 och II: 880 hade anhållits, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, med förklaring att Kungl. Maj:ts förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete icke kunnat av riksdagen oförändrat godtagas, måtte

1. besluta att införa sådan hänvisning från 3 § till 1 § i lagen, att det framginge, att igångsättningstillstånd ej finge vägras av i 3 § nämnd myndighet av andra skäl än som föranleddes av önskvärd säsongutjämning för byggnadsindustriens arbetskraft,

2. besluta sådan klargörande formulering i 2 § i lagen, att reparationer och underhåll av en- och tvåfamiljshus undantogs från tillståndstvånget samt

3. besluta, att den tid, till och med vilken automatiskt förordnande om tillämpning av lagen inom vissa orter skulle anses given, skulle fastställas till den 1 juli 1964.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen med avslag på motionerna I: 721 och II: 876, I: 725 och II: 881 samt I: 726 och II: 880 måtte bifalla förevarande proposition, nr 124.

Reservation hade avgivits av herrar *Alexanderson, Ebbe Ohlsson, Åkesson, Nyberg, Hamrin* i Kalmar och *Anners*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet beträffande 4 § och övergångsbestämmelsen bort hemställa, att riksdagen med bifall i dessa delar till motionerna I: 726 och II: 880 måtte för sin del antaga det

genom propositionen framlagda förslaget till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete med sådan ändring, att 4 § och övergångsbestämmelsen erhöles i reservationen angiven lydelse. Reservanternas förslag till tillägg i den föreslagna lagens 4 § överensstämde med yrkandet under 2 i motionerna I: 726 och II: 880.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det lagförslag som avhandlas i det föreliggande utlåtandet är en efterföljare till den nu gällande lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete, d. v. s. lagen om den sedan krigstiden kvarstående byggnadsregleringen. När denna provisoriska lag senast förlängdes, år 1961, träffades här i riksdagen en kompromiss som gick ut på att man förutsatte att den då aktuella förlängningen skulle bli den sista och att byggnadsregleringen i då tillämplad form inte skulle förekomma efter den 30 juni 1963. Man hade vid denna tidpunkt ganska länge inte tillämpat lagen i full utsträckning utan endast i form av krav på igångsättningstillstånd för åstadkommande av säsongutjämning inom byggnadsfacket. På vissa områden hade även kravet på sådana tillstånd släppts och ersatts av en reglering på frivillig grund genom lokala samarbetsnämnder.

I tredje lagutskottets enhälliga utlåtande 1961 sades det att man utgick ifrån att en generell planering i annan form än genom krav på igångsättningstillstånd enligt gällande lag borde kunna realiseras i så god tid före den 30 juni 1963 att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete inte skulle behöva förlängas. Samtidigt förutsattes att Kungl. Maj:t under tiden skulle framlägga förslag till åtgärder, avsedda att få tillämpning på de orter där tillräckliga förutsättningar för inrättande av samarbetsnämnder inte fanns. Om denna kompromiss var sålunda alla partier ense år 1961.

Man kan väl knappast säga att den proposition som vi nu har att behandla uppfyller de förväntningar som så-

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

lunda uttalades år 1961. Propositionen innebär nämligen att den föreslagna lagen i princip uppftar de bestämmelser ur den gamla lagen som då över huvud taget var i tillämpning, d. v. s. reglerna om igångsättningstillstånd för säsongutjämning. Lagen föreslås bli av permanent karaktär men i form av en fullmaktslag som kan sättas i tillämpning på orter där så är påkallat för säsongutjämningsändamål.

I en övergångsbestämmelse föreslås att lagen utan särskilt förordnande skall gälla i två år, d. v. s. till och med den 30 juni 1965, på alla orter där nu igångsättningstillstånd kräves, i den mån Kungl. Maj:t inte beslutar annorlunda. Dessa orter är exakt desamma som de, där man vid frågans behandling i riksdagen år 1961 uppehöll kravet på igångsättningstillstånd. Den fria ordningen med reglering genom samarbetsnämnder gäller nu som då Östergötlands län och ett tiotal medelstora städer, sålunda en ganska begränsad del av landet. Den av riksdagen förväntade avvecklingen av lagens tillämpning under de gångna två åren har alltså inte kommit till stånd, utan man begär att samma form av reglering skall i nästan hela riket tillämpas under ytterligare två år.

I förutsättningarna för 1961 års kompromiss ingick väl att frivilliga lokala samarbetsnämnder inte skulle kunna täcka alla områden och att där så icke skulle kunna ske särskilda åtgärder skulle vidtagas. Men man kan knappast av handlingarna utläsa att tanken var att det skulle ske genom ett krav på igångsättningstillstånd av precis samma slag som då tillämpades enligt den gamla lagen.

Mot bakgrunden av det sagda är det naturligt att vi reservanter inte kunnat utan vidare godtaga det framlagda lagförslaget. Även reservanterna måste emellertid konstatera att det ännu icke lyckats att organisera en reglering — på frivillig basis — av byggnadsverksamheten i säsongutjämnande syfte i på långt när den utsträckning som riksdagen år 1961 förväntade.

Då det uppenbarligen är av stor be-

tydelse att en säsongutjämning kommer till stånd och då andra medel för närvarande inte står till buds, vill vi inte motsätta oss att den föreslagna lagen antages, men vi yrkar att övergångstiden inskränkes till ett år. Det är uppenbart att det kräves en s. k. stupstock inom en tämligen nära framtid för att avvecklingsarbetet skall bedrivas effektivt — annars kan de två åren gå med samma klena resultat som de två senast förflutna åren. Efter den 30 juni 1964 bör därför krav på igångsättningstillstånd inte upprätthållas på andra håll än de orter, där de lokala förhållandena är sådana att man över huvud taget inte kan tänka sig att organisera effektivt arbetande samarbetsnämnder.

Även på en annan punkt anser reservanterna att den föreslagna lagen är alltför långtgående. Den omfattar nämligen i princip allt byggnadsarbete, bl. a. även reparations- och underhållsarbeten på egnahem och andra dylika småfastigheter. Det lär väl vara i praktiken tämligen ogörligt att — i varje fall under fredliga tider — uppehålla ett krav på särskilt tillstånd för att sätta i gång med att t. ex. måla eller tapetsera ett rum i sin villa. Det är nu, såsom framgår av propositionen, inte heller meningen att för sådana småarbeten i praktiken tillstånd skall krävas. Meningen är att, såsom för närvarande är fallet, undantagsbestämmelser skall utföras i administrativ ordning. Enligt reservanternas mening är det emellertid orimligt att i lagen ens lämna möjligheten öppen att för dylika arbeten kräva igångsättningstillstånd. Ett område där lagen över huvud taget inte är avsedd att tillämpas bör inte heller inrymmas inom dess ordalag. Det är också rimligt att fastighetsägare av ifrågavarande kategori, som bara tillfälligtvis kommer i den situationen att frågan om lagens tillämplighet blir aktuell, skall kunna direkt ur själva lagen utläsa dess omfattning. Reservanterna yrkar därför att lagtexten kompletteras på denna punkt.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtet fögade reservationen.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Häri instämde herr *Ohlsson, Ebbe*, (h).

Herr **ADOLFSSON** (k):

Herr talman! Framför allt har ju högerpartiet mycket länge kämpat för att lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbeten skall avskaffas. Om Kungl. Maj:ts och lagutskottets förslag nu godtas av riksdagen får dessa opponenter i allt väsentligt sin vilja fram, och skulle de möjligen av något slags oförnöjsamhet gräma sig över att de inte fått allsammans ända upp till 100 procent, kan de tydligen trösta sig med de givna löfterna att de tydligen ganska snart också kommer att få det lilla som ännu fattas. Den glädje som de trots vissa missnöjesyttringar i motionen och i talarstolen nyss ändå måtte känna kan byggnadsarbetarna inte på något sätt delta i och inte heller de bostadssökande människorna.

Vi tror nämligen för vår del att rätt stora vådor kan komma att uppstå av att lagen om igångsättningstillstånd nu egentligen avses att försvinna. Vi som svarar för motionsparet I: 721 och II: 876 kan inte tro på effektiviteten i de frivilliga åtgärder som hittills prövats och som nu föreslås med syfte att försöka bemästra säsongvariationerna inom husbyggnadsbranschen.

Det förefaller som om inte heller regeringen är riktigt övertygad om effektiviteten av vad som föreslås eftersom ju en fullmaktslag, vilken i varje fall är en övergångsform, instiftas. Man skulle kanske kunna säga bildligt talat, att lagen nästan är en revolver, lagd på bordet. Man tror alltså inte på full effekt av de frivilliga åtgärderna utan måste hålla en sådan här lag under näsan på dem det vederbör.

Det framgick också av det anförande som hölls här alldeles nyss att inte heller reservanterna tror på effektiviteten av en sådan lagstiftning, i varje fall inte för närvarande, utan vill att fullmaktslagen skall vara giltig, men endast ett år. Man tycks hysa illusionen att det hela skall kunna klaras av på så kort tid och med sådana medel. De hittillsvarande erfa-

renheterna från områden där man försöksvis har praktiserat s. k. frivilligt samråd talar enligt vår uppfattning för att tvingande lagbestämmelser behövs för att man äntligen skall komma någorlunda till rätta med säsongvariationernas utomordentligt stora problem för byggnadsarbetarna och därigenom också för de bostadssökande.

Bl. a. har arbetsmarknadsstyrelsen påpekat att arbetslösheten bland byggnadsarbetarna varit betydligt större i försöksområdena än i övriga orter i landet. Detta säger oss väl ändå vad vi kan ha att vänta om tillståndstvånget upphäves.

Det är en illusion att tro att de privata byggarna över lag skulle rätta sig efter byggarbetsnämndernas instruktioner. I stället för att här försöka orera spontant i detta avseende tar jag mig friheten att citera en liten passus ur vår motion beträffande denna frågeställning: »Även med god vilja från berörda parter sida i byggarbetsnämnderna blir det ogörligt att via frivilligt samråd bemästra dessa problem» — alltså säsongvariationerna. »Vilka medel finns att förmå ett företag, som tagit ett arbete på entreprenad, att påbörja grundarbetena exempelvis i december i syfte att upprätthålla sysselsättningen, om företaget finner det lämpligare att vänta till våren? Inga alls. I många fall kommer byggarbetsnämnderna, även om parternas företrädare är eniga om rekommendationerna av höst- och vinterarbeten, att tala för döva öron.»

Den svårighet som här påpekats har bl. a. länsarbetsnämnden i Göteborgs och Bohus län insett, och på grund av sina rika erfarenheter, däribland några erfarenheter av mycket nedslående art, har denna länsarbetsnämnd uttalat sig för fortsatt tillståndsgivning.

Inte heller med den lag som gällt har säsongvariationernas stora problem kunnat bemästras på ett tillfredsställande sätt. Det måste befaras bli ännu mycket värre om lagen nu upphävs utan att något annat och effektivare instrument än det som föreslås kommer i dess ställe. Vi har därför ansett ett annat system, även i det fallet med tillståndsgivning,

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

böra upprättas, och vårt förslag är att igångsättningstillstånd skall vara obligatoriskt samt att tillstånden skall meddelas av de byggarbetsnämnder som enligt regeringsförslaget skall inrättas.

Vi tycker att detta är en angelägen decentralisering. Det skulle innebära att de parter som har den närmaste kontakten med de praktiska frågorna vid husbyggena, däribland byggnadsarbetarna, får ett avgörande inflytande över denna synnerligen viktiga produktionsangelägenhet som anknyter till ett av de största sociala problem vi har i vårt land.

Jag upprepar att vi från vår sida hyser farhågor. Vi skulle givetvis bli glada om dessa farhågor skulle befinnas vara icke motiverade, men vi tror att den rädsla som vi vill ge uttryck åt bygger på kommande realiteter.

Till slut vill jag endast göra det påpekandet att det inte bara är fråga om en jämn sysselsättning för byggnadsarbetskraften. Den saken är visserligen så viktig att den ensam motiverar det förslag vi har lagt fram, men det gäller också bostadsbyggandets omfång totalt samt självfallet även lokalt, och därmed de bostadslösas möjlighet att få tak över huvudet. Hur många bostäder som förloras genom den byggarbetslöshet som ryckigheten i planerandet och igångsättningen åstadkommer, vet inte jag för min del, men självfallet måste det vara massor av bostadslägenheter som förloras till följd av detta. Vi befarar att dessa produktionsförluster kan komma att bli ännu större genom det system som nu föreslås. Av detta skäl har vi framlagt vårt förslag.

Jag ber följaktligen, herr talman, att få yrka bifall till det motionspar som jag här har talat för, nämligen nr 721 i första kammaren och 876 i andra kammaren.

Herr **JOHANSSON, KNUT**, (s):

Herr talman! Till den historik som utskottets ordförande här alldeles nyss anförde vill jag bara göra en komplettering. Den nuvarande lagen, som ju har varit i tillämpning i 20 år, har under de

senaste åren endast gällt i begränsat avseende, nämligen till den del som avser igångsättningstillstånden. I övrigt har hela lagkomplexet inte tillämpats under de senare åren. Detta är väl en av anledningarna till att man kan ställa frågan om lagen bör bibehållas i fortsättningen därest vi kan nå samma resultat på andra vägar än med en tillämpning av ungefär en tredjedel av lagen. Det är klart att man kan — som herr Alexanderson anförde — fråga om det var riksdagens mening för två år sedan att vi skulle få en lag vars bestämmelser i allt väsentligt var en kopia av den nuvarande lagens igångsättningsbestämmelser. Men vad är alternativet? Det har ju diskuterats i olika sammanhang, och inte ens i utskottet har det anförts något alternativ som skulle kunna ersätta den föreslagna lagen, då alla där var ense om nödvändigheten av att på denna del av arbetsmarknaden ha något system som reglerar sysselsättningen.

Herr Alexanderson redogjorde också för den föreslagna lagens innehåll, och det är väl riktigt som anförts att man på denna punkt haft delade meningar inom utskottet, inte i princip — där är man ense — men i fråga om tillämpningen.

På två avsnitt har reservation avgivits. Jag vill beträffande det första avsnittet som gäller begränsningen i lagtexten säga att innehållet är ju exakt detsamma som finns i den nuvarande lagen men det är inte i praktisk tillämpning beroende av att det i författningarna har gjorts undantag — och det kommer det helt naturligt att göras även i fortsättningen. Jag är övertygad om att det är mer än reparationer och underhåll av en- och tvåfamiljshus som i en kommande författning kommer att släppas fritt av den anledningen att det för närvarande inte föreligger behov av regleringar där. Värdet av att ha det reglerat i lagen är ju att det — därest den situationen kommer att uppstå att på ett av de områden där man har byggarbetsnämnder eller på andra områden där sådana nämnder inrättats men systemet inte fungerar utan lagen måste tillämpas, vilket ju är innebörden av dispositiviteten

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

— är tänkbart att lagen bör få tillämpning i hela sin vidd, och då är det mera praktiskt att ha det hela reglerat i lagen än att gå till riksdagen och få denna komplettering — undantagen regleras ju i författning.

Vad gäller den andra delen av reservationen, alltså den nya lagens giltighet, är utskottet delat. Majoriteten hävdar i likhet med vad som anförts i propositionen att det är nödvändigt med en giltighetstid av två år. Reservanterna har utgått ifrån att det räcker med ett år. Jag måste för min del säga att reservanternas mening ingalunda är välgrundad. Jag har den personliga uppfattningen att riksdagen om två år får ta ställning till en ytterligare förlängning, ty det är en praktisk omöjlighet att under dessa två år genomföra det frivilliga systemet med byggarbetsnämnder överallt där förutsättningar finns. Härtill kommer för det andra att det finns delar av landet där förutsättningar nu och kanske i all framtid saknas för att genomföra den nya ordningen och där lagen därför måste tillämpas även i fortsättningen. Av dessa skäl menar utskottet att tvåårsperioden i och för sig är väl kort, men å andra sidan är det ingenting som hindrar att man går på denna linje och om två år bestämmer en ytterligare förlängning.

Det föreföll som om herr Alexander-son hade den uppfattningen att det skulle vara en ganska lätt match att organisera upp dessa byggarbetsnämnder. Så är emellertid inte fallet. I utskottsutlåtandet har mycket kraftigt understrukits att en av förutsättningarna för nämndernas verksamhet är att såväl de nuvarande nämnderna som de nämnder som kommer att inrättas får den personal som är nödvändig. Arbetsmarknadsverket har begärt anslag för ändamålet; befattningarna skall ju tillsättas, och det blir i första hand vid de nämnder som nu finns och i andra hand vid de nya nämnder om vilkas inrättande parterna efter hand kommer att träffa överenskommelse. I samma utsträckning som det sker kommer lagen att upphävas.

Jag vill också ge uttryck åt den meningen att man här kan ha anledning att

känna tveksamhet. Det gör nog inte bara herr Adolfsson, utan tveksamheten finns inte minst på företagsidan. Jag förstår arbetsgivarna, ty det är ett ganska betydande ansvar som läggs på nämnderna — utöver representanter för arbetsgivarna och arbetarparten består nämnderna av representanter för kommuner och länsarbetsnämnd — och detta ansvar kanske många gånger inte kan vara så angenämt. Den faktorn måste man ta hänsyn till.

Till vad herr Adolfsson anförde vill jag först säga att jag har någon kännetecken om byggnadsarbetarnas uppfattning och reaktion på denna punkt. Det är väl ganska naturligt att byggnadsarbetareförbundet inte gett sig in på en diskussion och ett ställningstagande till detta system om man inte ansett att det bör kunna fylla uppgiften på ett enklare och smidigare sätt än en lagstiftning. Detta är nog en ganska allmän uppfattning bland byggnadsarbetarna. Den argumentering som herr Adolfsson åberopade och som också finns angiven i motionerna, nämligen om arbetslösheten, är väl ändå inte något motiv för att låta lagen äga fortsatt giltighet. Jag är övertygad om att de arbetslöshetssiffror som anförts i motionen och som hänför sig till en viss angiven dag är riktiga. Jag skulle kunna tillägga att det fanns dagar under föregående vinter, då arbetslösheten var ännu högre, men detta beror inte på att det varit något fel i systemet utan på helt andra orsaker. Arbetslösheten har varit lika hög eller högre på de orter — inte minst i Göteborg — där lagen såväl nu som under föregående vinter ägt tillämpning. Däremot skulle man nog kunna använda arbetslöshetssiffrorna som argument för att påstå att byggnadsindustrin i detta land inte är tillräckligt rustad för att möta påfrestningarna när man överraskande får en mycket besvärlig vinter. Detta reglerar man emellertid inte med någon lag, inte ens med en lagstiftning av det innehåll som herr Adolfsson förordar.

Det är inte heller riktigt att arbetslösheten genomgående är större på de orter där vi redan har byggarbetsnämnder.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

der. Vid vissa tidpunkter har så visserligen varit fallet, men om man analyserar orsaken härtill finner man att arbetslösheten har föränlets av helt andra förhållanden. Det kan vara brist i planeringen. Arbetena kan av olika anledningar ha blivit fördröjda vid igångsättningen. Även om jag kan instämma i syftet med herr Adolfssons förslag, måste jag framhålla, att det här gäller svårigheter, som varken ett fritt system eller en lagstiftning kan lösa. Botemedlet når man endast genom en bättre planering, och åtgärder i det avseendet är under övervägande såväl mellan parterna som inom arbetsmarknadsorganen.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det förefaller mig som om inte bara herr Adolfsson utan även herr Knut Johansson missuppfattat innebörden av denna övergångsbestämmelse som vi är något oense om. Herr Adolfsson tycktes t. ex. uppfatta reservationen så att lagen skulle gälla endast ett år och därefter inte kunna tillämpas. Herr Knut Johansson menade att om man inte hade åstadkommit tillräckligt många frivilliga samarbetsnämnder under de två år som övergångsbestämmelserna enligt propositionen skall gälla skulle det behövas en ny riksdagsbehandling.

Så förhåller det sig dock inte. Skillnaden mellan övergångstiden och den därpå följande tiden är följande: Lagen skall gälla i de nu aktuella orterna under den första tiden. Det kan kanske röra sig om nio tiondelar av landet där den gäller utan något särskilt förordnande. Om några av dessa orter skall kunna undantas fordras att Kungl. Maj:t särskilt förordnar därom. Vad beträffar tiden därefter kan Kungl. Maj:t enligt lagen 1 § förordna om krav på igångsättningstillstånd. Det fordras sålunda i detta fall ett uttryckligt förordnande av Kungl. Maj:t för att lagen skall tillämpas. I båda fallen har Kungl. Maj:t möjlighet att bringa lagen i tillämpning på orter

där detta behövs. Den enda i sak påvisbara skillnaden är att det för ett positivt förordnande fordras viss utredning och underlag, d. v. s. att man skall kunna säga att erforderlig säsongutjämning annars inte kan åstadkommas. Skillnaden mellan majoritetens och reservanternas ställningstagande på denna punkt är alltså inte särdeles stor.

Vi reservanter reagerar kanske mest mot att man under de senaste två åren inte har lyckats åstadkomma någon ytterligare utveckling av systemet med frivilliga samarbetsnämnder, vilket man tydligen räknade med vid 1961 års behandling av frågan.

Herr Knut Johansson frågade vidare vilken annan metod för säsongutjämning, bortsett från frivilliga samarbetsnämnderna, som man skulle kunna tänka sig. Något annat förslag, sade han, hade inte heller framförts i utskottet. Det är kanske riktigt, men år 1961 uttalade ett enhälligt utskott — i vilket, om jag inte misstar mig, även herr Johansson ingick — att »utskottet utgår från att en generell planering i annan form än genom krav på igångsättningstillstånd enligt nu gällande lag bör kunna realiseras i så god tid före den 30 juni 1963 att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbeten då icke skall behöva erhålla förlängd giltighet». Man hade väl då vissa uppslag om hur detta skulle kunna ordnas i annan form än genom krav på igångsättningstillstånd. Det utredningsarbete som under tiden har förekommit hade man hoppats skulle ge till resultat några konkreta möjligheter i den vägen. Så har inte skett. Den promemoria som ligger till grund för det nya lagförslaget innehåller inte några ytterligare möjligheter. Så är alltså den aktuella situationen, vilken jag inte kan finna stämmer med vad man tänkte sig år 1961.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Jag kan inte polemisera mot herr Knut Johansson med större inlevelse, i all synnerhet som hans anförande var synnerligen sympatiskt i hela sin ton och byggt på sakargumentation.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Jag skulle ändå vilja ta upp en del saker så att säga litet i kanten.

Herr Knut Johansson hävdade för det första att han hade »någon uppfattning» om byggnadsarbetarnas reaktion till vad som föreslås. Jag utgår från att han har en mycket god uppfattning om det. Jag anser mig även för egen del ha det, och jag vet inte om förhållandena i denna del av landet är annorlunda än i den del av landet varifrån jag kommer, nämligen Göteborg. Där har byggnadsarbetarnas reaktion mot att denna lagstiftning skulle upphöra varit mycket kritisk. Jag har fått en livlig bild av den saken genom resonemang med byggnadsarbetare av olika kategorier. Ett av argumenten har varit att man är rädd för att ytterligare arbetslöshet skall komma att uppstå bland byggnadsarbetarna under vissa perioder, inte bara vintertid utan också andra årstider.

Nu säger emellertid herr Johansson att den arbetslöshet som av och till blossat upp bland byggnadsarbetarna väl inte berodde på fel på systemet, utan att det skulle vara kung Bore som hade drivit sitt fula spel, och man kan ju säga att denna potentat under den senaste vintern verkligen var illasinnad. Men man kan nog ändå inte säga att kung Bore ensam var skyldig till vad som inträffade. Det var ett fel i systemets *funktion*, som ledde till att denna våldsamma arbetslöshet uppstod.

I Göteborg var det för övrigt inte bara nu i vinter som en stor arbetslöshet uppkom. Också föregående vinter, då ingen sådan köldperiod förekom som den som vi hade nu i vinter, fanns det i min hemstad mellan 700 och 800 arbetslösa byggnadsarbetare under en tid av mellan fem och sex månader. Då får man en verkligt livfull bild av vad det är fråga om, i all synnerhet sedan vi i Göteborgs stadskollegium upprepade gånger hade att diskutera hur man skulle kunna komma till rätta med detta oerhörda problem. Detta medverkar givetvis till den oro som man känner och som man vill ge uttryck för.

Den arbetslöshet bland byggnadsarbetarna som förekom den senaste vintern

var ett resultat av samverkande orsaker. Grundorsaken var möjligen icke kylan utan ett fel i systemets tillämpning, så att man icke tillsåg att grundarbetena sattes i gång så tidigt att husen stod under tak innan vintern inträffade. Om detta skett hade ingen arbetslöshet av tillnärmelsevis detta omfång kommit att inträffa till följd av vintern.

Sedan vill jag tillägga att när man under en lång följd av år studerat förhållandena på detta produktionsområde, har man fått anledning att känna en viss misstro beträffande effekten av de olika slag av förändringar som föreslås. Många gånger har frågan om byggandets omfång varit beroende av konjunkturpolitiska bedömningar. Vid andra tillfällen har det varit fråga om en budgetreglerande mekanik, som har fungerat liksom ett dragspel, eller kanske jag kan säga dalar och toppar. När man har iakttagit allt detta och verkningarna därav, är det rätt klart att man är oroad för att också det som nu föreslås skall leda till att sådana företeelser även i fortsättningen kan komma att accentueras i stället för att avskaffas.

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! Reaktionen bland byggnadsarbetarna i Göteborg grundades på en missuppfattning om vad detta förslag egentligen innebar. Det var inte bara i Göteborg som man bland byggnadsarbetarna hade fått den föreställningen att hela systemet skulle slopas och att alltså byggandet skulle bli helt fritt. Detta är rätt naturligt, då det kanske i tidningspressen kort och gott angavs att nu slopas byggnadsregleringen. Alla som vet att i varje fall den del av byggnadsregleringen som nu är i tillämpning har haft ett ofantligt värde för säsongutjämningen ställde sig givetvis frågan vad som var orsaken till avskaffandet. När det sedan blivit klarlagt att man skulle ersätta den med någonting annat, var det ingen fara med reaktionen bland byggnadsarbetarna i Göteborg. De är ganska på det klara med riktigheten i detta. Men de har sagt att på en del platser, inte minst i Stock-

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

holm, föreligger inte förutsättningar att från i dag till i morgon gå över till ett frivilligt system, och på den punkten har de fullständigt rätt.

Beträffande arbetslösheten i Göteborg vill jag också säga att man givetvis, som herr Adolfsson, kan göra gällande att det var fel på systemet, men vilket system? Jag tror inte att om denna lag tillämpats i hela dess vidd hade det haft någon inverkan på läget. Göteborg påverkades av förhållandena i Stenungsund, som ju i hög grad influerade på sysselsättning och arbetslöshet i Göteborg, och där var det orsaker av ett helt annat slag. Som jag sade tidigare kunde detta inte regleras med vare sig denna eller någon annan lag.

Det herr Adolfsson sedan kom in på, byggandets omfång, avsåg den tid då lagen hade att reglera även vad som skulle byggas. Nu gäller den endast när byggena skall sättas i gång. Sedan får ju jag och herr Adolfsson, stat och kommun och alla andra bygga så mycket man vill. Det är planeringen om tidpunkten för igångsättning som diskussionen gäller.

Herr Alexanderson talade om tolkningen av den nuvarande lagen. Det är väl så att om det inte blir någon ytterligare förlängning om två år, och därest riksdagen nu biträder utskottets hemställan, då upphör lagen på alla orter där den från den 1 juli träder i tillämpning och finns kvar såsom en fullmaktslag eller där Kungl. Maj:t kan förordna den tillämplig — i Göteborg, Tomelilla eller på någon annan plats. Det är detta jag anser vara för begränsat. Om två år kommer fortfarande stora delar av detta land inte att vara täckta med frivilliga överenskommelser om byggarbetsnämnder, och därför måste lagen förlängas på ytterligare någon tid.

Det är riktigt vad herr Alexanderson citerade ifrån tredje lagutskottets utlåtande nr 7 år 1961, men detta utlåtande innehöll också en beställning till Kungl. Maj:t att utarbeta ett förslag. Det har gjorts, saken har varit ute på remiss, och det är inte någon av remissinstanserna som kommit med något alternativt system. Vad man har yttrat sig om är

frågan om bifall eller avslag eller om övergångstidens längd. Varken remissinstanserna eller reservanterna i utskottet eller någon annan har sålunda diskuterat ett annat system än det som föreligger, och detta helt enkelt av det skälet att det inte finns så mycket att välja på. Erfarenheten visar ju att vad som finns i lagförslaget är det som i praktisk tillämpning är det enda tänkbara då lagen måste äga tillämpning.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Vad övergångsbestämmelsen beträffar kan jag inte läsa lagen annat än så att Kungl. Maj:t skulle om två år kunna förordna att igångsättningstillstånd skall krävas i hela riket med undantag av Östergötlands län, Uppsala och Sundsvall och vad det nu är för orter, som nu är undantagna. Det skulle inte behövas riksdagsbehandling för det, så som lagen är skriven, men väl viss utredning som underlag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt i vad avsåge 1, 2, 6 och 9 §§ i förslaget till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, därefter särskilt i fråga om 4 § och övergångsbestämmelsen i lagförslaget samt slutligen särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

Beträffande 1, 2, 6 och 9 §§ i förevarande lagförslag gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av nämnda paragrafer med den lydelse utskottet föreslagit samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna paragraferna med den lydelse, som föreslagits i motionerna I: 721 och II: 876; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om 4 § och övergångsbestämmelsen i det förevarande lagförslaget, anförde vidare herr talmannen, hade

yrkats dels att dessa stadganden skulle godkännas med den lydelse utskottet föreslagit, dels ock att kammaren skulle godkänna nämnda stadganden med den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av stadgandena enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Alexanderson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 § och övergångsbestämmelsen i förevarande lagförslag med den lydelse tredje lagutskottet föreslagit i utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas nämnda stadganden med den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Alexanderson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 48.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i övrigt hemställt.

Ang. överflyttande till kyrkofonden av pastoratens kostnader för skogsbiträden

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels ock motioner om anslag till avlönande av en finskspråkig präst i Sundsvall.

Genom en den 15 februari 1963 dagtecknad proposition, nr 95, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 44 och 46 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400),

2) lag om ändrad lydelse av 6 och 10 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, samt

3) förordning med särskilda bestämmelser om hushållningsplan för ecklesiastikt lönebeställes skog m. m.,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

I propositionen hade bland annat framlagts förslag till vissa smärre reformer på den ecklesiastika boställsförvaltningens område. Sålunda hade föreslagits, att möjlighet skulle öppnas att fastställa kortare giltighetstid för skogshållningsplan för ecklesiastikt lönebeställe samt för uppskattning av sådant beställes årliga normalavkastning, om man därigenom kunde samordna giltighetstiderna beträffande skilda boställen inom samma pastorat.

För att förenkla det administrativa förfarandet beträffande avlöning, pension och andra anställningsvillkor för de hos pastoraten anställda skogsbiträdena hade föreslagits, att nuvarande omständliga remissförfarande i avlöningsfrågor skulle slopas, att stiftsnämnderna skulle svara för skyldigheter, som i samband med den allmänna tilläggs pensioneringen m. m. ankomme på arbetsgivare samt att kostnaderna för skogsbiträden skulle bestridas direkt ur kyrkofonden.

Ang. överflyttande till kyrkofonden av pastoratens kostnader för skogsbiträden

Vidare hade föreslagits, att kostnaderna för tillfälligt biträde, som stiftsnämnd anlätade för att göra upp skogshushållningsplan, skulle bestridas direkt ur kyrkofonden.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande, i anledning av propositionen väckta motionerna I: 646, av herr *Olsson, Ernst, m. fl.*, samt II: 798, av herr *Staxing m. fl.*,

dels de likalydande, i anledning av propositionen väckta motionerna I: 677, av herr *Olsson, Ernst, m. fl.*, samt II: 831, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*,

dels ock de likalydande, vid riksdagens början väckta motionerna I: 125, av herr *Petersson, Per, m. fl.*, samt II: 148, av herr *Svenungsson m. fl.*, om anslag till avlönande av en finskspråkig präst i Sundsvall.

I motionerna I: 646 och II: 798 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen i vad den innebure överförande av kostnaderna för avlönande av skogsbiträden till kyrkofonden.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen med avslag å motionerna I: 646 och II: 798 måtte bifalla förevarande proposition, nr 95;

B. att motionerna I: 125 och II: 148 samt I: 677 och II: 831 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Ebbe Ohlsson, Ernst Olsson* och *Mattsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa,

1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 646 och II: 798 för sin del icke måtte antaga de i propositionen framlagda förslagen om ändrad lydelse av 44 och 46 §§ lagen om ecklesiastik boställsordning samt 6 och 10 §§ lagen om kyrkofond samt

2. att riksdagen i övrigt måtte bifalla förevarande proposition, nr 95.

Herr **OLSSON, ERNST**, (cp):

Herr talman! I proposition nr 95 angående vissa anslag ur kyrkofonden föreslås sådan ändring av boställsordningen och lagen om kyrkofond att skyldigheten att avlöna pastoratens skogsbiträden skall överflyttas från de pastorat hos vilka dessa skogsbiträden är anställda till kyrkofonden.

Vid behandlingen av denna del av propositionen har vi i tredje lagutskottet inte blivit eniga. Vi reserverar anser att det slutliga ställningstagandet i denna fråga kunnat anstå. Som motivering för vårt ställningstagande vill vi framhålla att då frågan om en rationell förvaltning av pastoratens skogar är under utredning kan det inte vara lämpligt att nu vidtaga åtgärder som skulle försvåra den omorganisation som alla är överens om att den är nödvändig och som säkerligen kommer efter det att utredningen framlagt sitt slutbetänkande.

De skogar som pastoraten äger är i allmänhet rätt små och ligger mycket spridda med i regel en skog i varje socken, vilket många gånger försvårar en rationell och maskinell drift av dessa skogar.

I diskussionen har det framkommit förslag om två skilda lösningar av denna fråga.

Det ena förslaget går ut på att pastoratens skogar skulle liksom statens och bolagens skogar genom ägoutbyte dras samman till större block. Det andra förslaget är att pastoratens skogar skall anslutas till de skogsbruksområden som håller på att bildas och organiseras och som på många platser redan är i verksamhet. Man blir litet förvånad när man läser statsrådets uttalande och farhågor för den begränsning i självbestämmanderätten som skulle följa av en anslutning till skogsbruksområden. Faktum är ju att riksdagen har uttalat sig till förmån för bildandet av skogsbruksområden.

Genom anslutning till skogsbruksområden skulle pastoraten kunna tillgodogöra sig den sakkunniga personal och den

Ang. överflyttande till kyrkofonden av pastoratens kostnader för skogsbiträden maskinella utrustning som finns och kommer att finnas i dessa skogsbruksområden.

Det är också självklart att det i framtiden kommer att bli svårare att avveckla skogsbiträdesorganisationen om skogsbiträdena blir anställda hos den centrala kyrkofonden än om de, tills utredningen blir klar, som nu förblir deltidsanställda i varje pastorat. Det finns heller ingen brist på sökande till dessa tjänster. Man kan inte anmärka på löneutvecklingen. Samtidigt föreligger inte några svårigheter att ordna pensionsfrågan. Statens pensionsanstalt har ju i sitt remissyttrande påpekat att pensionsfrågan inte är något problem, då den på ett betryggande sätt kan lösas genom nu tillämpade kommunala system.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid tredje lagutskottets utlåtande fogade reservationen av herr Ebbe Ohlsson m. fl.

Herr **OHLSSON, EBBE**, (h):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med den föregående talaren och skall endast uppta kammarens tid ett par minuter.

I huvudsak bygger propositionen på ett delbetänkande som avlämnats av 1960 års boställsutredning. Denna boställsutredning har enligt direktiven att utreda jämväl den betydligt större frågan om pastoratsskogarnas framtida förvaltning på ett rationellare och mer ändamålsenligt sätt. Det är naturligtvis ingen kritik mot pastoraten och det sätt på vilket de hittills har skött sina uppgifter utan är kanske närmast beroende på de höga kostnader som har uppstått, inte minst i samband med skogsbiträdenas resor mellan de nu i mycket hög grad splittrade skogsskiftena, och på den allmänna utveckling som har skett på skogens område.

Förmodligen måste det nuvarande systemet överges, och i diskussionen har det framkommit förslag om två skilda lösningar: antingen ägoutbyten eller — vad som av många skulle anses naturligt — en anslutning till de skogsbruksområden

som nu bildas litet varstans på landsbygden.

Vi är alltså överens om att hela detta stora problemkomplex måste få en lösning på det ena eller det andra sättet, men reservanterna menar att om man har kunnat klara dessa administrativa uppgifter under snart 30 år, så bör man kunna vänta tills utredningen blir klar med problemet i dess helhet. Vi reservanter är inte ensamma — bakom oss på avslagslinjen står en lång rad av ämbetsverk: statskontoret, kammarkollegiet, skogsstyrelsen och statens pensionsnämnd, liksom åtta stiftsnämnder och pastoratsförbundet, och därtill avstyrker 52 av 68 av stiftsnämnderna hörda pastorat.

Vi menar sålunda att det inte är någon brådska med den här saken. Man kan mycket väl vänta och ta upp hela problemet på en gång i ett sammanhang, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr **KRISTIANSSON** (s):

Herr talman! Propositionen i förevarande del har tillkommit med anledning av att skogsbiträdenas avlöningsförhållanden kan betraktas såsom mycket otillfredsställande. Skogsbiträdenas avlöning sker genom pastoraten, men det ankommer på stiftsnämnd att besluta om lörens storlek, och eventuella förhandlingar föres inför stiftsnämnden, som dock skall inhämta yttranden av samtliga berörda pastorat innan beslut fattas. Det kan gälla mycket små lönejusteringar, men man skall ändock använda denna mycket omständliga procedur. Ett sådant avlöningssystem måste administrativt sett anses vara mycket krångligt och otidsenligt. Till detta kommer att det uppstår olika avlöningsförhållanden för skogsbiträdena genom att arvoden inte bestämmes centralt.

Även när det gäller pensionsförhållandena innebär systemet vissa olägenheter. Det har i vissa fall rätt osäkerhet på den punkten därigenom att olika organ svarar för biträdenas arvoden. Det har t. ex. varit oklart beträffande vem som

Ang. överflyttande till kyrkofonden av pastoratens kostnader för skogsbiträden

skall lämna uppgift om och svara för pensionskostnaderna.

De olägenheter, som i dessa avseenden är rådande, skulle enligt propositionens förslag undanröjas om kostnaderna för skogsbiträdesorganisationen överflyttades från pastoraten till kyrkofonden. Centrala förhandlingar skulle då kunna ske och löneförmånerna direkt kunna knytas till det statliga avlösningsreglementet. Skogsbiträdenas anställningsförhållanden skulle under sådana förhållanden bli likvärdiga med dem som gäller för motsvarande befattningshavare, t. ex. inom domänverket. Den praktiska vinsten skulle innebära större trygghet vid anställningen för ifrågavarande skogliga personal och därmed ge bättre möjligheter att rekrytera kvalificerade befattningshavare. Samtidigt skulle det administrativa förfarandet kunna betydligt förenklas.

Tredje lagutskottets majoritet har ansett att den föreslagna reformen skulle tjäna syftet att undanröja de nuvarande nackdelarna, och utskottet har därför tillstyrkt propositionens förslag.

Reservanterna gör gällande, att flertalet remissorgan har avstyrkt det av utredningen framlagda förslaget. Härvid bör erinras om att det i sakfrågan icke föreligger någon negativ inställning. Man anser emellertid att utredningen om den ecklesiastiska boställsförvaltningen först skall vara slutförd i sin helhet. Av utredningen framgår emellertid, att det slutliga resultatet ingalunda föregripes genom att beslut nu fattas i denna fråga. Det påpekas vidare att avsevärda dröjsmål skulle uppstå, om en ny organisation skall inväntas. Ett direkt negativt avstyrkande i sakfrågan uttalas endast av stiftsnämnden i Visby och av pastoratsförbundet. Följande remissorgan har tillstyrkt förslaget, nämligen domänstyrelsen, stiftsnämnderna i Lund, Härnösand och Luleå samt TCO och Stiftsjägmästareföreningen.

Reservanterna anser vidare, att skötseln av pastoratens skogar på en mångfald platser kunde ordnas på så sätt, att de finge ingå i skogsbruksområden. Av utredningen framgår emellertid klart att

skogsbiträdesorganisationen är en utomordentlig form för skötseln av pastoratens skogar. Redan nu svarar heltidsanställda skogsbiträden till 75 procent för värden av den totala ecklesiastiska skogsmarksarealen, varför det torde vara angeläget att ytterligare utbygga detta system.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till tredje lagutskottets utlåtande.

Herr **PETTERSSON, GUNNAR**, (fp):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herr Kristiansson här har sagt, och jag kan därför också fatta mig mycket kort.

Det utskottsutlåtande vi nu behandlar berör, som redan har sagts, den ecklesiastiska boställsförvaltningen. Sålunda behandlas dels giltighetstiden för normaluppskattning och skogshushållningsplan och dels kostnaderna för pastoratens skogsbiträden och tillfälliga biträden vid upprättande av hushållningsplaner.

Vad först gäller giltighetstiden för normaluppskattning och hushållningsplan, så avser förslaget en anpassning till den nya pastoratsindelningen. Tiden för dessa planer bör nämligen sammanfalla inom samma pastorat. Efter den ändrade pastoratsindelningen är så inte längre fallet, och det är sålunda en rent praktisk åtgärd som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition, vilken grundar sig på ett delbetänkande från den sittande boställsutredningen.

Tredje lagutskottet har enhälligt tillstyrkt förslaget, och jag ber, herr talman, att i detta avseende få yrka bifall till utskottets förslag.

Det andra avsnittet gäller kostnader för pastoratens skogsbiträden och tillfälliga biträden. Skogsbiträdena utses av stiftsnämnden efter förslag av pastoratet. Stiftsnämnderna har därvid i viss utsträckning begagnat sig av möjligheten att bilda skogsbiträdesdistrikt med heltidsanställda skogsbiträden. För närvarande är det ju pastoraten som avlönar skogsbiträdena. Vid normaluppskattningen, som är en form för avräkning mellan

Ang. överflyttande till kyrkofonden av pastoratens kostnader för skogsbiträden pastoraten och kyrkofonden, får emellertid dessa kostnader avdragas. I sista hand blir det alltså kyrkofonden som står för kostnaderna. Undantag från denna regel gäller ju endast de s. k. självförsörjande pastoraten, som inte uppbär något bidrag från kyrkofonden.

I propositionen föreslås nu, att kyrkofonden skulle direkt övertaga dessa kostnader för skogsbiträdena. Även här har Kungl. Maj:t följt utredningens förslag, och det förtjänar påpekas att utredningen, som är parlamentariskt sammansatt, har varit helt enig i sitt yttrande. Genom förslaget skulle man vinna en enklare och smidigare form för anställning. Pastoraten skulle slippa besväret med utbetalning och bokföring av lönekostnader, och anställningsproceduren skulle förenklas. För de anställda uppnås större trygghet i anställningsförhållandena. Dessutom vinner man förenkling och större säkerhet vid normaluppskattningen, vilket är det inte minst viktiga. Normaluppskattningen göres ju för en tidrymd av tio år framåt, och det är praktiskt taget omöjligt att exakt beräkna kostnaderna; särskilt i tider med fallande penningvärde är det en direkt förmån för pastoraten om dessa kostnader bestrides direkt från kyrkofonden, så att någon beräkning inte behöver göras. Vad nu sagts om skogsbiträdena gäller även de tillfälliga biträdena; också kostnaderna för dem skall enligt förslaget övertagas av kyrkofonden.

I motionerna I: 646 och II: 798 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts proposition i vad den gäller kyrkofondens övertagande av kostnaderna för skogsbiträdena. Som motivering åberopas bl. a. att ett bifall skulle föregripa det slutgiltiga ställningstagandet och att förslaget skulle föra med sig en glidning mot myndighetsförvaltning. Reservanterna har anfört i stort sett samma skäl för sitt avslagsyrkande.

För egen del kan jag inte finna att de åberopade skälen för avslag skulle vara på något sätt bärande. Som ledamot av utredningen önskar jag framhålla att vi bedömt frågan så, att ett bifall till det föreliggande förslaget inte på något sätt kommer att föregripa det slutgiltiga ställ-

ningstagandet. Det kommer att dröja åtskillig tid innan utredningen kan framlägga sitt slutbetänkande — en annan utredning sysslar med arrendelagstiftningen, de båda utredningarna griper i viss mån in i varandra, den ena utredningen kan på grund därav knappast bli färdig före den andra — och när man nu kan uppnå en förbättring genom det föreliggande delförslaget finner jag därför ingen som helst anledning till att man skulle motsätta sig det.

Någon glidning mot myndighetsförvaltning kan jag inte heller finna att förslaget skulle medföra. Tvärtom innebär förslaget en enkel och praktisk åtgärd.

Jag ber alltså, herr talman, att även i denna del få yrka bifall till utskottets förslag. Även när det gäller övriga punkter i tredje lagutskottets utlåtande nr 25 ber jag att till alla delar få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON, ERNST, (cp):

Herr talman! Herr Pettersson säger att utredningen funnit det angeläget att förslaget nu genomföres. Men hur är det med remissorganen, herr Pettersson? Ett enda statligt verk har tillstyrkt förslaget, och av de 68 berörda pastoraten — som ju närmast har med saken att göra — är det inte mindre än 52 som avstyrkt hela förslaget.

Utskottets talesman säger också att man vill underlätta rekryteringen, men enligt erhållna uppgifter anmälde sig inte mindre än ett 80-tal sökande till en nyligen ledigförklarad tjänst som skogsbiträde, och då kan man väl inte tala om någon svårighet att i det avseendet bibehålla nuvarande former.

Jag ber, herr talman, att än en gång få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talman, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Om utvidgning av statens järnvägars rabatter för folkpensionärer

Därefter gjorde herr förste vice talmannen enligt de beträffande punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtagandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Ernst*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtagandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Ernst*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 33.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten B hemställt.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning

av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gravrätt m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om utredning rörande den oförtjänta markvärdstegrings problem; och

nr 25, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om utvidgning av statens järnvägars rabatter för folkpensionärer

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner om utvidgning av statens järnvägars rabatter för folkpensionärer och del av motioner angående pensionärsbostadsbidragen m. m.

I följande motioner, vilka hänvisats till allmänna beredningsutskottet, hade hemställts,

dels i motionen II: 355, av fru *Ryding* och herr *Holmberg*, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av frågan om reserabatteringen vid SJ för folkpensionärerna jämte förslag i syfte att utsträcka förmånen till att gälla hela året och omfatta jämväl förtidspensionerade folkpensionärer, varvid finansieringen borde ske via socialbudgeten, och

dels i de likalydande motionerna I: 343, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 400, av herr *Heckscher m. fl.*, i den del, som hänvisats till allmänna beredningsutskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att Kungl. Maj:t borde uppdraga åt järnvägsstyrelsen att verkställa utredning om möjligheten att inom ramen för SJ:s nuvarande resurser giva rabattkortet för folkpensionärer giltighet jämväl under vissa dagar under sommarmånaderna.

Om utvidgning av statens järnvägars rabatter för folkpensionärer

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att

1) de likalydande motionerna I: 343 och II: 400, till den del de hänvisats till allmänna beredningsutskottet, samt

2) motionen II: 355

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Allmänna beredningsutskottets nu aktuella utlåtande berör frågan om folkpensionärernas resor på statens järnvägar. Utskottsutlåtandet är enhälligt. Här föreligger ingen reservation från högerrepresentanterna, men trots detta ber jag att i detta ärende få säga några ord.

Anledningen härtill är att i en motion från högerpartiet ifrågasatts, om inte den s. k. 67-rabatten skulle kunna gälla även vissa veckodagar under sommarmånaderna. Rabatten gäller som bekant inte då och inte heller omkring jul, nyår och påsk.

I yttrande över detta förslag framhåller järnvägsstyrelsen, att nu gällande rabatt tillkommit för att öka resandefrekvensen under lägsäsongerna höst och vår. Även om rabatten således är kommersiellt betingad, har man helt säkert också anlagt mänskliga synpunkter när den infördes. Man har velat underlätta för gamla människor, ofta med små tillgångar, att resa billigt på våra järnvägar. Utan tvekan är det just för folkpensionärer av stor betydelse att få det avbrott i en kanske många gånger enahanda och isolerad tillvaro som en resa kan utgöra. Säkert skulle det vara av stort värde och till stor glädje för många gamla om de kunde få resa till det billigare priset även under sommaren. Helt naturligt är det just under denna årstid mest lockande att hälsa på barn och andra anförvanter på annan ort.

Även om jag helt allmänt har den inställningen, vill jag likväl denna gång ta hänsyn till järnvägsstyrelsens föreliggande yttrande. Styrelsen meddelar, att de trafikstarka dagarna sommartid va-

rierar år från år och vecka till vecka och att de inte innefattar alla dagar eller tåg. De trafikstarka dagarnas läge i tid och rum kan således inte för närvarande med någon säkerhet förutses. Både företagsekonomiska och trafiktekniska skäl samt omtanken om samtliga grupper talar enligt järnvägsstyrelsen för närvarande mot en utvidgning av rabatten. Samtidigt upplyses om att visst utredningsarbete beträffande folkpensionärernas resor pågår inom järnvägsstyrelsen.

Avslutningsvis vill jag endast uttala den förhoppningen, att järnvägsstyrelsen med uppmärksamhet följer utvecklingen och efter avslutat utredningsarbete är beredd att ompröva sitt ställningstagande. Allt fler människor skaffar sig bil, varför man säkerligen i större utsträckning än hittills på olika sätt bör uppmuntra människorna att resa på våra järnvägar för att förbättra dessas ekonomi. Våra folkpensionärer utgör då en viktig grupp.

Herr talman! Jag har endast velat göra dessa kommentarer till utskottsutlåtandet.

Herr LAGER (k):

Herr talman! I motionen nr 355 i andra kammaren föreslås och argumenteras för att den s. k. 67-rabatten skulle gälla hela året och inte endast under vissa tider. Jag skall inte upprepa den argumentering som görs i motionen utan hänvisar till den.

Utskottet säger sig för sin del inte kunna tillstyrka ett bifall till denna motion och hänvisar till att man borde komma dithän, att folkpensionärerna inte av ekonomiska skäl skall vara förhindrade att i rimlig utsträckning företa resor och att detta mål borde nås genom höjning av folkpensionärernas allmänna levnadsstandard. Det anser jag för min del vara en mycket vacker tanke, som jag tycker att vi skall hålla i minnet till dess frågan om folkpensionernas storlek kommer upp på nytt i riksdagen.

Jag ber att få yrka bifall till motionen i andra kammaren nr 355.

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Rörande punkten 2 gjordes sedermera propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen II: 355; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckt motion om utvidgning av statens järnvägars reserabatter för studerande;

nr 28, i anledning av väckta motioner om rabatter för studerande, militärer och folkpensionärer vid resor på statens järnvägars busslinjer;

nr 29, i anledning av väckta motioner om främjande av konsumtionen av alkoholfria drycker; och

nr 30, i anledning av väckt motion om åtgärder mot markvärdestegring m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 101, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64 behandlade allmänna frågor;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad

propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

varvid utlåtandena nr 102—105 och 107—109 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1963/64 till socionomutbildning jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Socionomutbildning för budgetåret 1963/

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

64 beräkna ett anslag av 2 465 000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 79, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 15 februari 1963, föreslagit riksdagen att

I. a) besluta, att i Stockholm skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Stockholm;

b) besluta, att i Göteborg skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Göteborg;

c) besluta, att i Lund skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Lund;

d) besluta, att i Umeå skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Umeå;

II. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialinstitutet i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 739 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Stockholm: Omkostnader för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 108 000 kronor;

III. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialinstitutet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 455 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Göteborg: Om-

kostnader för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 81 000 kronor;

IV. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialinstitutet i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Lund: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 469 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Lund: Omkostnader för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 91 000 kronor;

V. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialinstitutet i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Umeå: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 359 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Umeå: Omkostnader för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 108 000 kronor;

VI. till Fortbildning av socionomer m. m. för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lennart Geijer* (I: 631) och den andra inom andra kammaren av herr *Ekström* i Iggesund (II: 781),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Helleblad* m. fl. (I: 632) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander* m. fl. (II: 784),

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per Jacobsson* (I: 633) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Tobé* och *Nyberg* (II: 785),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman* (I: 634) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 782),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson m. fl.* (I: 635) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.* (II: 786),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Gustavsson* i Alvesta väckt motion (II: 783).

I motionerna I: 632 och II: 784 hade hemställts, att riksdagen för budgetåret 1963/64 till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet måtte lämna ett bidrag av 150 000 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 632 och II: 784 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionen II: 783 icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte

a) besluta, att i Stockholm skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Stockholm;

b) besluta, att i Göteborg skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Göteborg;

c) besluta, att i Lund skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Lund;

d) besluta, att i Umeå skulle den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Umeå;

IV. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Stockholm, att tillämpas tills

vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialinstitutet i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 739 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Stockholm: Omkostnader för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 108 000 kronor;

V. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialinstitutet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 455 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Göteborg: Omkostnader för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 81 000 kronor;

VI. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialinstitutet i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Lund: Avlöningar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 469 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Lund: Omkostnader för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 91 000 kronor;

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

VII. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialinstitutet i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Socialinstitutet i Umeå: Avlöningar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 359 000 kronor;

d) till Socialinstitutet i Umeå: Omkostnader för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 108 000 kronor;

VIII. att riksdagen måtte till Fortbildning av socionomer m. m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kronor;

IX. att motionerna I: 631 och II: 781 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att motionerna I: 633 och II: 785 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XI. att motionerna I: 634 och II: 782 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

XII. att motionerna I: 635 och II: 786 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Boman*, fröken *Andersson*, herrar *Ivar Johansson*, *Axel Johannes Andersson*, *Bengtson* och *Per Jacobsson*, fröken *Ljungberg*, herrar *Ståhl*, *Svensson* i Stenkyrka och *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herrar *Nelander*, *Källstad* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 632 och II: 784, till Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet för budgetåret

1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

Herr **ANDERSSON, AXEL JOHANNES**, (fp):

Herr talman! Det föreliggande utskottsutlåtandet gäller ju en proposition, som går ut på en ökad utbildning av socionomer. I samband härmed har utskottet haft att behandla en fyrfartimotion, vari motionärerna föreslår ett anslag av 150 000 kronor till socionomutbildningen vid Stora Sköndal.

Utskottsmajoriteten börjar sitt utlåtande med att förklara, att den delar departementschefens uppfattning om nödvändigheten av en fortsatt utbyggnad av inagningskapaciteten vid socialinstitutet samt tillstyrker den i propositionen föreslagna ökningen av antalet utbildningsplatser. Både departementet och statsutskottets majoritet är alltså fullt medvetna om att det råder en mycket stor brist på socionomer. Detta understrykes också mycket starkt av arbetsmarknadsstyrelsen. Alla, som känner till förhållandena, vet ju, att det är oerhört svårt för våra kommuner att få tag i kvalificerat folk för de arbetsuppgifter det här gäller.

Det förefaller då mycket egendomligt att man, samtidigt som man på grund av bristsituationen föreslår en ökad utbildning av socionomer, vägrar att lämna bidrag till den socionomutbildning, som pågår ute vid Stora Sköndal. En femtedel av de socionomer, som är verksamma i vårt land i dag, har utbildats just vid detta institut, som ju har tagit initiativet till och har börjat detta slag av undervisning. Med den ena handen skall vi således försöka hjälpa till att undanröja bristen och med den andra handen skall vi rycka bort en del av de utbildningsmöjligheter som redan finns och som är utomordentligt billig för staten att utnyttja. Man kan ju förstå, att institutet inte längre har råd att fortsätta med att lämna denna hjälp till staten. Vill inte staten hjälpa till, blir följden att utbildningen vid institutet kommer att läggas ned.

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

Vi har många gånger hört den invändningen, att man inte vill vara med om att ge institutet statsbidrag, därför att där utbildas diakoner. För närvarande får 119 elever utbildning vid institutet. Av dem är det bara 16, som har anmält sig till kursen för blivande diakoner. Det absoluta flertalet av eleverna är således beredda att gå ut och arbeta på det sociala fältet hos kommunerna och på andra håll.

Det torde väl inte heller kunna bestriidas, att man med uppräckta händer tar emot de socionomer, som kommer från Stora Sköndal. Stockholms stad har ju för sin del klart och tydligt uttalat, att staden inte gör någon skillnad mellan socionomer, som har utbildats där, och socionomer, som kommer från de andra socialinstitutet.

Det är klart att det föreligger en viss skillnad i undervisningen. Allra främst består skillnaden kanske däri — och det är kanske det som man många gånger har hängt upp sig på — att eleverna i Stora Sköndal utöver den sociala utbildningen även får undervisning i humanistiska och teologiska ämnen. De humanistiska ämnena utgöres främst av svenska språket och engelska. Jag kan inte tänka mig, att det kan vara till skada för dem, som kommer ut för att medverka som socialarbetare, att de utöver den utbildning, som andra socionomer får, har fått en grundligare utbildning i svenska språket och engelska, liksom inte heller i teologiska ämnen, ty hela undervisningen i de teologiska ämnena är ju inte lagd på det sättet, att de som går ut från institutet skall utnyttja sina kunskaper för att propagera bland människorna. Tvärtom lär väl denna undervisning många gånger utgöra en hjälp för dem att hjälpa andra människor.

Jag anser, herr talman, att det är orimligt att vi, innan vi har byggt ut våra möjligheter att utbilda socionomer i den omfattning som samhället behöver, skall ta bort den möjlighet, som Stora Sköndal ger åt oss. Därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen vid detta utlåtande.

I detta anförande instämde herr *Boman* (fp), fröken *Ljungberg* (h), fröken *Andersson* (h) samt herrar *Virgin* (h), *Källqvist* (fp), *Gunnar Pettersson* (fp), *Widén* (fp) och *Wikner* (s).

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Jag skulle ha kunnat nöja mig med att instämma i herr Axel Johannes Anderssons inlägg här i debatten, men det är kanske ett par ting därutöver, som jag skulle vilja tillägga.

När det gäller propositionens förslag om socionomutbildningen är det ju klart, att vi naturligtvis kan, som redan sagts, i stora delar instämma i propositionens huvudförslag. Förslagen har en positiv inriktning. Jag vill ytterligare betona denna positiva inriktning särskilt när det gäller socialinstitutens successiva omvandling till socialhögskolor.

I anslutning härtill vill jag endast instämma i statsrådet Edenmans uttalande om att det synes honom principiellt riktigt att den karaktär av sammanhållen, mot vissa centrala fält inriktade yrkesutbildning, som nu präglar socionomutbildningen, inte går förlorad.

Vi kan även instämma med statsrådet då han ganska kraftigt understryker behovet av en utökad utbildning av socionomer. Det föreligger en ganska markant bristsituation. Det är just därför som vi från reservationshåll kommer med våra invändningar. Det synes egentligen vara ganska inkonsekvent när man efter att ha konstaterat denna brist helt enkelt stryper utbildningen av socionomer på en utbildningsanstalt, nämligen den här förut nämnda skolan vid Stora Sköndal. Där har utbildats omkring 20 procent av landets socionomer under de senaste åren.

Vad är då anledningen till ett sådant ställningstagande, som går ut på att man drar in det relativt blygsamma statsanslag på 150 000 kronor som här har bevärtats?

Departementschefen säger, att det med anledning av den i propositionen föreslagna förstärkningen av socialinstitutens utbildning kan befaras att det kan bli större skillnader i fortsättningen mel-

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

lan utbildningen vid dessa institut och Sköndalsinstitutet.

Herr talman! Kan man verkligen med skäl förmoda detta? Jag tror det knappast! Jag vill fästa uppmärksamheten på att den utbildning, som hittills bedrivits vid Sköndalsinstitutet, har varit likvärdig med utbildningen vid andra socialinstitut. Det har varit ett större timantal för de sociala och samhällsriktade ämnena än på andra utbildningsanstalter, och utbildningen har meddelats av fullt kompetenta lärare.

Varför kan då inte denna skola inordnas i den framtida organisationen? Skall vi gå till den verkliga orsaken så är det väl inte så mycket den sociala utbildningen, som från visst håll kritiseras, utan jag förmodar att anledningen är att Svenska diakonsällskapet är huvudman för denna skola. Man befarar med andra ord, att dessa socionomer undervisas alltför mycket i religion. Om vi skall tala i klartext, ser det faktiskt ut som det finns en viss motvilja mot detta i en del kretsar inom regeringspartiet.

Nu förhåller det sig ändå på det sättet, att intagningen under undervisningen i övrigt inte alls är beroende av vare sig vederbörandes inställning till religion eller till politik. Alla meningsriktningar är ju för övrigt företrädade vid skolan, och de studier i exempelvis bibelkunskap som kan förekomma är av frivillig karaktär.

Jag måste nog säga att man kan svårigen finna en sakligt motiverad ståndpunkt för avstyrkandet av de 150 000 kronor det här gäller. Om det inte anvisas något statsanslag för ändamålet, måste självfallet skolan läggas ned, och i den bristsituation vari vi nu befinner oss måste detta, herr talman, vara mycket oklokt.

Med det anförda vill även jag yrka bifall till föreliggande reservation.

Häri instämde herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp).

Herr **ADOLFSSON** (k):

Herr talman! Bara några få ord, herr talman!

Jag vill säga, att om votering skulle begäras i denna fråga, har jag för avsikt att för min del rösta för reservationen. Eftersom detta kan förefalla något egendomligt med hänsyn tagen till vår allmänna inställning, vill jag gärna ha några ord antecknade till protokollet om orsakerna.

Min grundinställning är att all undervisning sådan som bland annat den det här gäller borde vara statlig, men när den nu ändå inte kommer att bedrivas i tillräcklig omfattning anser jag att man kan bevilja anslag också för en skola som drives av Svenska diakonsällskapet, eftersom ändamålet med anslaget i främsta rummet måste vara socionomutbildning. Detta är alltså skälet till att jag vill lägga min röst för reservationen beträffande detta anslag.

Orsaken är självfallet den stora bristen på socionomer, om vilken har vittnats redan i de två anföranden som har hållits i detta ärende. Vi känner allesammans till utbildningskapaciteten inom landet inte är tillräcklig, och i vårt allmänna arbete erfar vi dagligen svårigheter som uppstår till följd av denna brist på socionomer. Jag vill säga att man, i avvaktan på att en statlig socionomutbildning av tillräckligt omfång hinner organiseras, nära nog blir nödsakad att tala för att anslag också skall ges till exempelvis en sådan skola som den som Svenska diakonsällskapet bedriver vid Stora Sköndal.

För egen del vill jag hoppas att en socionomutbildning av tillräckligt omfång snarast möjligt kan komma att igångsättas i statlig regi. I detta sammanhang vill jag också tillägga, att jag i enlighet med denna min förhoppning och inställning naturligtvis också är glad över regeringsförslaget om de förstatliganden och om den intagningsökning, varom här är fråga. I det avseendet vill jag för egen del tillönska en mycket snar och god fortsättning.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! De som har yttrat sig tidigare i denna fråga har varit föredö-

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

ligt kortfattade, och jag skall också försöka inskränka mig till ett relativt kort anförande.

Jag vill redan från början säga, att min principiella inställning till denna utbildning är att staten bör svara för den och det är också meningen med den proposition som nu är lämnad att staten helt och hållet skall överta utbildningen av socionomer.

Jag vill också säga, att jag hyser stor respekt för dem som här har talat för Stora Sköndal och den utbildning som där försiggår. Denna respekt sträcker sig dock inte så långt att jag helt kan följa med i Jeras resonemang i vad det gäller anslag till Stora Sköndal.

Jag behöver kanske inte gå in så mycket på innehållet i propositionen om socionombildning, enär jag förutsätter att samtliga ledamöter i denna kammare har läst densamma och kunnat konstatera att här sker en kraftig upprustning av nu befintliga socialinstitut. En kvalitetsförbättring i fråga om undervisningen är också åsyftad i propositionen, där det föreslås inrättandet av en hel rad nya tjänster av ganska hög kvalitet. Vi får bl. a. ett stort antal universitetslektorer. Det är självklart att detta också drar med sig ökade kostnader; det rör sig om en sammanlagd summa av nära 900 000 kronor. Det är också meningen, som framgår av departementschefens yttrande, att de socialinstitut som nu existerar inom en ganska nära framtid skall omvandlas till socialhögskolor.

De talare som här yttrat sig har framfört stora betänkligheter på grund av den brist vi för närvarande har på socionomer. Ja, vi har en brist, men det är ju meningen att denna brist nu skall avhjälpas genom att man ökar intagningarna vid samtliga socialinstitut ganska väsentligt. Enligt departementschefen skall denna ökade intagning framför allt komma de avdelningar till del, som utbildar tjänstemän på socialvårdens område, alltså socialassistenter. Läsåret 1961/62 fanns det 295 platser vid samtliga socialinstitut. Med den proposition som nu föreligger skulle detta antal ökas till 480, vilket innebär ökning med drygt

60 procent. Självklart har denna ökade intagning ännu inte hunnit verka; det tar ju några år. Men när man kan examinera ut 480 stycken per år tror jag för min del att man har avhjälpit den brist, som för närvarande råder. Det är ju samma utbildningskvantitet som socionombildningskommittén har föreslagit.

Herr Larsson nämnde här, att Sköndalsinstitutet svarar för 20 procent av socionombildningen. Om man räknar rätt blir det emellertid inte alls några 20 procent, eftersom det vid Stora Sköndal endast utexamineras 30 stycken per år. Var och en kan räkna ut att detta inte blir 20 procent av de socionomer som utbildas.

Man har sagt och det sägs också i den reservation, om vilken diskussionen här rör sig i största utsträckning, att utbildningen vid Svenska diakonskolan i Stora Sköndal i stort sett är likvärdig med den utbildning som ges vid socialinstitutet. Det är självklart att var och en kan ha sin uppfattning, men när jag har jämfört prospekt och andra handlingar från socialinstitutet med motsvarande vid Stora Sköndal, så har jag för min del inte kunnat finna att det är en fullt ut likvärdig utbildning. Möjligen kan man säga, att den likvärdiga utbildningen finns mera på papperet än i verkligheten. Och den skillnad som faktiskt redan nu finns i fråga om utbildningen kommer att bli så mycket större efter den 1 juli, då vi får den stora kvalitetsupprustning av lärarpersonal vid socialinstitutet som nu föreslås.

Såsom framgår av propositionen är det också meningen, att det i en mycket nära framtid skall skapas socialhögskolor — detta kan man ju utläsa av departementschefens yttrande. Då får vi professorer vid dessa högskolor, och då blir skillnaden i utbildningshänseende ännu större.

Jag tror alltså inte att man med fog kan påstå att utbildningen vid denna skola är likvärdig med utbildningen vid socialinstitutet. Det finns säkert mycket mera att anföra i detta sammanhang, men jag skall inte göra det nu.

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

Om så anses nödvändigt kan jag väl ny funderare. Till dess anser jag nog att återkomma. Stora Sköndal behövs.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde inte när vi diskuterar denna fråga, att det gällde en diskussion beträffande något, som ligger några år framåt i tiden, utan jag trodde att det gällde en debatt om någonting som är av behovet just i dag.

Herr Persson sade, att det var hans principiella inställning att staten skulle svara för denna utbildning. Ja, det är säkert många som har den principiella inställningen. Men ett faktum är ju, att staten för närvarande inte svarar för all den utbildning, som är nödvändig. Herr Persson hade ju klart för sig, att bristen inte var avhjälpt med att riksdagen nu beslutar om den utökning som departementschefen har föreslagit och som vi väl alla gläder oss åt. Han medgav själv att det skulle ta några år innan det kommer att verka. Det är i första hand nu, till dess staten har kommit så långt med sin utbildning att den klarar behovet, som vi bör erkänna att vi behöver utbildningen vid Stora Sköndal.

Herr Persson riktade en anmärkning närmast mot herr Thorsten Larsson, men jag känner mig faktiskt också träffad av de där 20 procenten han nämnde. Men det var, herr Persson, i varje fall inte för min del så att jag påstod, att Stora Sköndal nu utbildar 20 procent av socio- nomerna. Jag konstaterade, att 20 procent av den socialt utbildade arbetskraft, som nu finns i verksamhet, har utbildats vid Stora Sköndal. Det är ju en väsentlig skillnad, men den skillnaden bevisar väl också, vilket utomordentligt arbete, som Stora Sköndal har utfört under årens lopp. Om inte detta arbete utförts, skulle vi haft betydligt sämre än vad vi har för närvarande.

Den dagen då herr Persson kan säga, att nu har hans principer blivit verklighet och nu kan staten svara för denna utbildning, då kanske vi kan ta oss en

Herr PERSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson sade, att min principiella ställning var att staten skulle svara för denna uppgift, och den inställningen vidhåller jag. Jag sade i mitt första inlägg att staten genom den ökade intagning, som propositionen föreslår, väl kommer att fylla den utbildning som är nödvändig för att svara mot den efterfrågan som finns på socio- nomernas arbetsmarknad. Socionomutbildningskommittén som utrett dessa förhållanden har föreslagit 480 intagningar, och det är vi uppe i från och med nu i höst.

Herr Axel Andersson invänder, att vi får lov att anslå de pengar som här begärs till Stora Sköndal för att klara behovet just för det närvarande. Men vad blir följderna av detta resonemang? Man har sagt att Stora Sköndal måste läggas ned om vi inte beviljar anslag, men gör vi det, skjuter vi bara upp avgörandet ett par år, till dess staten tagit hand om denna utbildning.

Menar herr Axel Andersson, att detta anslag bara skall utgå under ett par års tid och sedan indragas?

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag respekterar herr Perssons inställning att staten bör svara för denna utbildning, liksom staten borde svara för många andra slag av utbildning, men ett faktum är ju, att staten i dag inte förmår svara för denna utbildning på ett sådant sätt, att den kan klara av behovet. Vad jag vill i detta speciella sammanhang, herr Persson, är att staten skall vara med och svara för denna utbildning genom att ge Stora Sköndal ett bidrag därför att Stora Sköndal hjälper staten att klara av bristsituationen.

Vi kommer väl i ett helt annat läge den dag, då staten verkligen utan hjälp av andra kan klara den utbildning som

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

behövs. Då får vi naturligtvis pröva om. Jag tror att det då kan komma uppslag som ger möjlighet att utnyttja de utomordentligt goda lokaliteter som finns ute vid Stora Sköndal, om den goda viljan finns från båda hållen. Men det blir, som sagt, en senare fråga.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Det skulle i och för sig ha varit intressant att ta upp en debatt här om det sista som var på tal, nämligen utsikterna att inom rimlig tid bli av med den rådande mycket akuta bristen på socionomer. Jag tycker nog att herr Persson var mer än lovligt optimistisk i det avseendet. Det verkade som om han utgick ifrån att denna brist skulle vara ur världen på några få år bara man ökar intagningen på sätt som nu är planerat. Att tro att det skulle råda bot på det onda är nog att gå för långt. Det finns nämligen här ett mycket stort ackumulerat behov, som vi först måste komma till rätta med, och det kommer att ta åtskillig tid. Jag tror för min del inte att vi under detta decennium kommer att kunna ta oss ur denna brist på utbildad personal. I flera av de större socialnämnderna i landet har man för närvarande inte mer än hälften eller kanske drygt hälften av den utbildade arbetskraft som man skulle behöva. Man får hjälpa sig fram med folk med mycket bristfälliga kvalifikationer. Det är mot den bakgrunden som det ter sig så orimligt att med öppna ögon ta en betydande risk för nedläggning av Sköndal.

Jag tror att jag efter åtskilliga år som vice ordförande i Stockholms socialnämnd vet vad jag här talar om. Personalbristen urholkar faktiskt på ett ytterligt allvarligt sätt vår socialvård på alla möjliga områden. Vi får inte de resultat som vi hade tänkt oss att uppnå med den sociala lagstiftningen. Vi har stora och markerade svårigheter såväl inom socialvården som inom barnvården och nykterhetsvården. Vi har för närvarande på riksdagens bord den s. k. raggarglagen, som i och för sig är ett lysande exempel på hur det icke bör vara. Den är delvis

motiverad med just det faktum att vi inte kan ta itu med de problem som det här gäller på det sätt som vi helst skulle önska utan måste laborera med en serie mer eller mindre lyckade, och mest mindre lyckade, nödlösningar.

Jag skall gärna medge att det är ytterst välkommet att vi nu får den förstärkning av utbildningskapaciteten som årets proposition innehåller. Räcker emellertid detta? Jag måste svara nej, om man utgår ifrån att det gäller att på rimlig tid bli av med bristen. Än mindre räcker den föreslagna förstärkningen av utbildningskapaciteten om man samtidigt riskerar att kapa bort tredjedelen eller kanske hälften av den ökning, som vi nu skulle få, genom att man nu löper risk att Sköndal faller bort. Jag ser inga skäl att avstå från Sköndal i framtiden.

Sedan har det sagts att det föreligger skillnader i utbildningen, som skulle vara så stora att man inte kan stödja Sköndal. Låt mig då till en början konstatera, att om man ser på läro- och kursplanerna vid de existerande statliga socialinstituten, är den inbördes skillnaden mellan de olika socialinstituten ganska betydande. Skillnaden därvidlag mellan socialinstituten inbördes är åtminstone lika stor som skillnaden mellan t. ex. socialinstitutet i Stockholm och Sköndal. Jag kan därför inte betrakta detta argument som något avgörande skäl. Jag kan inte heller inse att det skulle vara något avgörande skäl mot Sköndal även om det skulle föreligga en rätt avsevärd skillnad mellan dess kursplaner och andra socialinstituts.

Vad man hänger upp sig på förefaller vara att Sköndal förutom de allmänna och sociala kurserna även har ett antal lärotimmar som ägnas ämnen av mera teologisk karaktär. Jag tycker emellertid att anklagelserna därvidlag är både besynnerliga och en smula vilseledande. Det är väl ändå inte så att man anser att ämnen som troslära och själavårdslära skulle vara skadliga för en socialarbetare, eller att man menar att dessa ämnen vid Sköndal skulle tränga ut de sociala ämnena. Så förhåller det sig icke. Med hänsyn till de kursplaner som vi kunnat

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

ta del av borde man med ganska stort lugn kunna anförtro åt Sköndal att fortsätta sin utbildning.

Jag vet inte vilken »inside information» som herr Persson hade, när han gjorde sitt uttalande att likheterna i utbildning existerar mera på papperet än i realiteten. Det tyder på att herr Persson bedrivit mycket djup studieverksamhet och faktiskt närvarit när undervisning pågått vid Stora Sköndal respektive socialinstitutet t. ex. i Stockholm. Nu förhåller det sig emellertid så, att de experter på olika sociala områden, som undervisar på Stora Sköndal, är betydande omfattning är desamma som de som sköter föreläsningarna på Stockholms socialinstitut, såvitt jag känner till. Jag kan inte se varför de skulle hålla sämre föreläsningar på Sköndal än vid Odengatan. Vad saken gäller är självfallet, om Sköndalsinstitutet ger en från samhällets synpunkt acceptabel utbildning för de uppgifter det gäller. Bl. a. Stockholms stads socialförvaltning har svarat ja på den frågan.

En annan fråga som saken gäller är om vi har råd att i nuvarande läge avstå från ett socialinstitut som ger oss en så stor andel av socialarbetarna. Svaret härpå förefaller mig uppenbarligen vara nej.

Dessutom är ju detta en för staten utpräglad billig utbildning, eftersom institutet ligger där det ligger. Vad vi än säger och tror om framtiden kommer det att ta utomordentligt lång tid att bli av med bristen på utbildat folk.

Detta är, herr talman, skälen till att jag vill vädja till kammaren att stödja denna hemställan om statsbidrag till socionomutbildningen på Stora Sköndal.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Bara några få ord till herr Per-Olof Hanson!

Man tycks på sina håll ha gjort detta till en trossak, och här upprepar herr Hanson, att han *tror* det eller det. Jag har däremot byggt mina påståenden på de slutsatser som socionomutbildningskommittén har kommit till efter mycket ingående utredningar.

Herr Per-Olof Hanson sade att jag måste ha bedrivit en djup studieverksamhet för att ha kunnat komma underfund med skillnaden mellan Stora Sköndal och socialinstitutet. Jag vill säga herr Hanson, att man inte behöver bedriva någon djup studieverksamhet för att komma underfund med skillnaden. Det är sant att det på Stora Sköndal förekommer lärare från socialinstitutet, men en lärare vid Stora Sköndal har många fler ämnen att undervisa i än en lärare vid socialinstitutet i Stockholm.

Sedan vill jag påpeka att jag inte har sagt ett ord här om kursplanen ute vid Stora Sköndal. Jag har inte heller nämnt undervisningen på det rent religiösa planet vid Stora Sköndal, men därvidlag finns det ju tillgång till siffrorna, så att jag inte behöver anföra dem här i kammaren.

Jag vill, herr talman, fortfarande understödja vad utskottet har sagt och yrkar återigen bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag har misstagit mig mycket om inte herr Persson talade om att skillnaderna kanske inte föreligger på papperet men ändå skulle vara betydande i verkligheten. Skall vi gemensamt läsa det snabbprotokoll som snart utkommer, så vi kan slita tvisten?

Sedan vill jag påpeka att socionomutbildningskommittén har underlåtit att redovisa de kursplaner som föreligger vid Stora Sköndal. Man har bara gjort vissa ytterligt allmänna och diffusa påståenden, och på dem bygger man sina slutsatser. Över huvud taget har man på mindre än en sida trängt ihop allt vad man har att säga om Stora Sköndal, och det kanske inte är så lyckat att behandla denna stora institution på det sättet, en institution som har utbildat arbetare i vår sociala vingård årtionden innan vi fick något statligt socialinstitut.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först

Om bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

särskilt beträffande punkten I av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt i fråga om utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjorde herr talmannen jämlikt de angående punkten I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 110 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 63.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till allmänna barnbidrag och ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till Bidrag till De Blindas förening;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den försvarsmedicinska forskningens organisation m. m., i vad propositionen avser eklestistikdepartementets verksamhetsområde;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den försvarsmedicinska forskningens organisation m. m., i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd till barnstugor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående vissa anslag för budgetåret 1963/64 till universitetssjukhusen m. m.;

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss allmänna arvsfonden tillfallen fast egendom;

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1963/64 till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar och Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 169, med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 december 1957 (nr 684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden, m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökad utbildning av läkare;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslagsfrågor m. m. rörande det militära försvaret under budgetåret 1963/64 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsbehoven under försvarsgrenarnas avlöningsanslag för budgetåret 1963/64 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till bidrag till folkpensioner m. m., ersättning till postverket för pensionsutbetalningar samt bidrag till sjukförsäkringen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 116, i anledning av väckta motioner om anslag till forskning rörande unga kvinnors asocialitet;

nr 117, i anledning av väckta motioner om anslag till S:t Lukasstiftelsen;

nr 118, i anledning av väckta motioner om anslag till anskaffande av inventarier till allmänna samlingslokaler;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa organisationsändringar inom överståthållarämbetets skatteavdelning, m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till överståthållarämbetet;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny huvudorganisation för statens järnvägar m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reseersättning åt församlingspräster m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar m. m.; samt

nr 124, i anledning av riksdagens år 1962 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa organisationsändringar inom överståthållarämbetets skatteavdelning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

bankoutsittets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., jämte i anledning av propositionen väckt motion;

nr 22, i anledning av väckta motioner i anledning av Kungl. Maj:ts förslag rörande Inkomster av statens kapitalfonder: Riksbanksfonden; samt

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående

ändrad lydelse av 28 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker, m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 57, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående procentsatsen för uttag av avgift under åren 1965—1969 till försäkringen för tilläggs-pension, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa ändringar i 1954 års internationella konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja m. m.; samt

nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, m. m., dels ock i ämnet väckt motion; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av väckta motioner om utarbetande av ett miljöpolitiskt handlingsprogram, m. m.;

nr 32, i anledning av väckt motion om utredning rörande arbetstid och fritid;

nr 33, i anledning av väckta motioner om en inventering av förekomsten av ödegårdar, lämpade som fritidshem, angående behovet av fritidslokaler inom tätorterna och angående underhållet av vissa enskilda utfartsvägar; samt

nr 34, i anledning av väckta motioner om förbättring av personalvården och de psykohygieniska betingelserna inom arbetslivet samt om förbättring av personalvården inom den statliga verksamheten.

Anmäldes och bordlades en av herr *Virgin* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom *m. fl.* under-tecknad motion, nr 780, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 157, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.10.

K.-G. Lindelöw

In fidem